

De Gierzwaluw

Jaargang 61 nummer 2 juli 2023

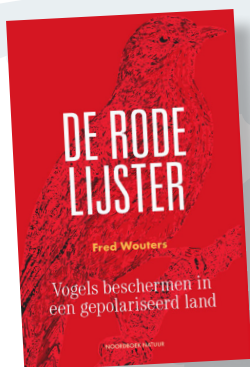

Zeearenden nestelen bij de Baai van Ballast 9
De verborgen natuur van Varkensland 24
BMP-tellen in het Diemerpark 40

Paapje

Ach, waren er maar meer Paapjes... Het is al weer drie jaar geleden dat ik dit kleine zelfbewuste vogeltje tegenkwam in de Bovenkerkerpolder. Begin mei, meneer droeg zijn fraaie broedkleed, was vermoedelijk op doortrek en zat mij al een tijdje vanaf een paaltje te observeren voordat ik hem in de smiezen kreeg.

Het Paapje mag dan niet zijn ontsnapt aan de negatieve gevolgen van de landbouw-industrialisering, het is wel ontkomen aan de taalvernieuwers die liefdeloos vogels essentiële onderdelen van hun naam ontfutselen. Piepkleine vogeltjes met toepasselijke namen als Winterkoninkje en Goudhaantje lijken ineens grove beesten sinds ze zijn omgedoopt tot Winterkoning en Goudhaan. Maar Paap ging de vernieuwers kennelijk toch te ver. Verborg zich dan toch een spoortje vogelliefde bij hen? Want zeg nou zelf, de beginzin van dit stukje had toch heel anders geklonken als ook dit fiere vogeltje zijn verkleinwoordje was kwijtgeraakt.

Winactie

Wil je kans maken op het recensie-exemplaar van **De Rode Lijster**? Stuur dan een mailtje naar secretariaat@vogelsamsterdam.nl. Het boek Vogelvlucht dat in de vorige Gierzwaluw werd besproken, is gewonnen door Ellen de Bruin.

Op pagina **8** lees je onze recensie van het boek **De Rode Lijster**.

Inhoud

2	Paapje Jaap Kranenburg
4	Van de redactie Tycho Fokkema
5	Activiteiten
6	Verenigingsnieuws Marc Menon
8	Boekbespreking De Rode Lijster Shirley Chedi
9	Zeearenden nestelen bij de Baai van Ballast Ewout Huibers
10	Vogels bedreigd Frank van Groen
14	Wie beschermt wat? Frank van Groen
17	Beschermen , een zaak van iedereen Tycho Fokkema
21	Ontvossen Groenling
22	De verborgen natuur van Varkensland Frank van Groen
34	Zeearenden nestelen bij de Baai van Ballast Ewout Huibers
37	Vogel bescherming van het oude Rome Mitou Kerkhof
40	Beschermen door niets doen Janneke Vorst
41	BMP-tellen in het Diemerpark Arjan Berben
45	Waarnemingen januari-maart 2023 Ellen de Bruin
52	Wat vinden de burens? John van der Woude
55	Ledenmutaties, Colofon
56	Evenement Pakhuis de Zwijger

Op de cover

Windturbines zijn voor veel vogelsoorten een serieuze bedreiging. De plaatsing van windturbines in en bij het IJmeer, een **beschermde** Natura 2000-gebied en een belangrijke regionale trekroute, is wat betreft de werkgroep Windturbines geen optie. (Pag. 18)
Foto: Ewout Huibers

Van de redactie

Waar begin je als je vogels wil **beschermen**?

Het is lastiger dan je denkt. Hoewel Europa wat

betreft wet- en regelgeving al jaren voorop loopt, wil dat niet zeggen dat vogel**bescherming** vanzelf gaat. Ondanks de wettelijke kaders blijkt er altijd wel ruimte om daar onderuit te komen of tussen de mazen door te glippen.

Oud-directeur van Vogel**bescherming** Nederland Fred Wouters vraagt zich in zijn recente boek 'De Rode Lijster' zelfs hardop af of hevige weerstand of een rechtsgang altijd wel zo zinvol is. Economische of electorale belangen winnen het doorgaans van natuurbehoud, ook in Amsterdam. Kijk naar de weidevogels in Waterland of naar de festivals bij de Gaasperplas. Tegelijk kun je je afvragen of je vogels wel kunt **beschermen** tegen alles wat ze belaaft. De vogelgriep raast onverminderd voort en we maken ons vooral druk over de mogelijke gevolgen voor ons mensen. Ook de insectencrisis is niet een-twee-drie opgelost. En had ik al iets over stikstof gezegd? Als de wil er niet is, gebeurt er gewoon bar weinig.

Natuurlijk moeten we het werk van landelijke onderzoeks- en **beschermings**organisaties als Sovon, Vogel**bescherming** Nederland en Natuurmonumenten niet uitvlakken. Ook beheerders zoals Landschap Noord-Holland en Staatsbosbeheer dragen actief bij aan kennisoverdracht en het **beschermen** en ontwikkelen van een natuurlijk en vogelvriendelijk landschap. Dat het met veel vogelsoorten in onze regio goed gaat, heeft helaas vaak meer te maken met ruimtelijke ontwikkelingen, klimaatverandering en zelfs stikstofdepositie dan met adequate **bescherming**.

Toch is dat geen reden om bij de pakken neer te gaan zitten. Door meer mensen bewust te maken van de natuur om hen heen, ze erbij te betrekken en te activeren geloof ik dat wij als vogelwerkgroep wel degelijk impact kunnen hebben. Hoe meer mensen iets willen, hoe groter de kans dat het gebeurt.

Als bewoners zijn we bezorgd om het groen in en om de stad. Ook het groeiende ledenbestand van onze vogelwerkgroep weerspiegelt de toegenomen interesse en vertaalt zich hopelijk in een groter aantal Amsterdammers dat zich wil inzetten voor de natuur en de Amsterdamse vogelwereld in het bijzonder. Genieten van vogels is daarbij de eerste stap. Iets waar je om geeft, laat je minder snel van je afpakken.

Veel van onze leden zijn al ergens in de '**beschermingsketen**' actief, soms zonder het zelf te weten. Door vogels te tellen voor onze atlas of Sovon, door vrienden een Vogelatlas cadeau te doen of door een stukje te schrijven voor de Gierzwaluw. Of door actief te zijn in het bestuur of een van onze commissies, niet in de laatste plaats de Commissie **Bescherming** die in dit themanummer uitgebreid aan bod komt. Samen helpen we mensen te enthousiasmeren voor vogels, vergaren en verspreiden we kennis en trekken we aan de bel bij dreigende verstoring.

Deze Gierzwaluw bundelt verschillende artikelen die allemaal een raakvlak hebben met **bescherming** en biedt daarmee een mooi en inspirerend overzicht van verschillende actieve leden binnen onze vereniging. Tellers, **beschermers**, ecologen en vooral gewoon betrokken leden. Allemaal met een hart voor vogels. Dat is het begin.

Wil je ook wat doen? Mail secretariaat@vogelsamsterdam.nl of benader het bestuur of een van de commissies. De contactgegevens vind je achterin deze Gierzwaluw.

Activiteiten

Onderweg naar een excursie in Zeeland vroeg Shirley Chedi mij begin januari of het geen leuk idee was om eens 'iets groters' te organiseren met de vogelwerkgroep. Lang verhaal kort: Nou, dat is gelukt!

Donderdag 21 september is het zover. Tijdens het avondprogramma 'Broedplaats Amsterdam, samen leven met vogels' in de grote zaal van Pakhuis de Zwijger staan de aanbevelingen voor bewoners, beheerders en beslissers uit Vogelatlas Amsterdam centraal.

HOE MAKEN WE DE STAD VOGELVRIENDELIJKE?

Met atlasauteurs Frank van Groen, Jip Louwe Kooijmans en Koen Wonders hebben we drie deskundige VWGA-leden in huis. Onder leiding van moderator Nienke de la Rive Box bespreken zij met tuinvogelconsulente Kea Verveld van Vogelbescherming Nederland en senior ecooloog Arnout-Jan Rossenaar van Staatsbosbeheer de mogelijkheden om Amsterdam en haar buitengebieden nog vogelvriendelijker te maken. Kom ook, praat mee en ontdek wat je zelf kunt doen in je tuin of op je balkon.

PROGRAMMA

Ecologisch adviseur Frank van Groen schetst de uitgangspunten voor een vogelvriendelijkere stad. Daarna geeft tuinvogelconsulent Kea Verveld van Vogelbescherming Nederland concrete tips voor je tuin, balkon of dak.

Stadsecoloog Koen Wonders verkent met habitatexpert Jip Louwe Kooijmans van Sovon vogelonderzoek de potentie van natuurinclusief bouwen en de inrichting van vogelvriendelijke overgangsgebieden tussen stad en buitengebied, zoals de tijdelijke natuur op Strandeiland.

Tot slot filosofeert Frank van Groen met ecooloog Arnout-Jan Rossenaar van Staatsbosbeheer Noord-Holland over het inrichten van vogelreservaten voor kwetsbare soorten.

PANORAMABEELDEN EN VIDEO STRANDEILAND

Ook visueel willen we groot uitpakken met panoramabeelden van ons werkgebied en een spectaculaire video over de tijdelijke natuur op Strandeiland op de drie projectieschermen van de grote zaal.

ADVIESBUREAU E.C.O. LOGISCH

Velduil op strandeiland

WAAR IS HET?

Pakhuis de Zwijger, Piet Heinkade 179 Amsterdam
Hoe laat begint het?

Inloop 19.30 uur, aanvang 20.00 uur.

Borrel na afloop.

Voor wie is het?

Iedereen is welkom, leden en niet-leden.

Neem iemand mee!

Meld je vandaag nog aan via www.dezwijger.nl

PAKHUIS DE ZWIJGER

Verenigingsnieuws

Zoals bekend biedt onze Vogelwerkgroep Amsterdam (VWGA) een platform in de regio

Amsterdam voor de **Bescherming** en het behoud van, Educatie over en Onderzoek naar vogels in de vrije natuur (de drie pijlers onder onze vereniging). Tijdens de jaarlijkse algemene ledenvergadering (ALV) van onze Vogelwerkgroep van 22 maart 2023 bespraken wij het Beleidsplan 2023-2025 van onze vereniging. Daarin staan door het bestuur - in samenspraak met de diverse commissies en werkgroepen die onze vereniging rijk is - geformuleerde "stippen op de horizon" om richting te geven aan de activiteiten van onze vereniging in de komende jaren. Anders gezegd: een aantal doelen op hoofdlijnen van onze vereniging en mogelijke acties om die doelen in de komende jaren te bereiken. Dit alles binnen de drie genoemde pijlers waar onze verenigingsactiviteiten op rusten: **Bescherming**, Educatie en Onderzoek, en de belangrijke ondersteunende activiteiten Communicatie, Jeugd, Interne organisatie, Externe samenwerking en Ledenbetrokkenheid.

Tot mijn genoegen ligt nu al voor ons de **Beschermingsspecial** Gierzwaluw waarin het zó belangrijke werk van onze Commissie **Bescherming** mooi en verdiend in de schijnwerpers wordt geplaatst.

Tijdens de ALV kwamen, naast de bespreking van de vaste agendapunten zoals Vaststelling verslag van de vorige ALV van 30 maart 2022, korte bespreking van het Inhoudelijk Jaarverslag Activiteiten VWGA in 2022 en financiële verantwoording over het afgelopen jaar 2022 en de begroting voor het jaar 2023, ook nog de volgende punten aan de orde:

- De bestuurstermijn van de algemene bestuursleden Teun van Dijk en Luella van Turnhout liep dit jaar af. Beiden stelden zich herkiesbaar en werden unaniem herbenoemd. Van harte gefeliciteerd, Teun en Luella!

Vernieuwing van het kijkscherm bij de Diemer Vijfhoek is in volle gang. De betrokken gemeentes van het project Natuurboulevard 2.0 willen misschien ook een kijkscherm bij het Haventje van Ballast. De VWGA is om advies gevraagd. Wordt vervolgd!

- Stijging ledenaantal naar meer dan 600 leden (ten opzichte van ruim 400 leden in 2019). Het ledenaantal blijft groeien. Opgemerkt wordt dat dit natuurlijk ook betekent dat er genoeg en passend aanbod aan activiteiten moet zijn; dit vergt organisatie.

- Zorgen worden geuit over de verruiging en verbosing van het Schinkelbos en daarmee het verdwijnen van bepaalde soorten die nu nog wel aanwezig zijn. Het idee om Bosbaan en Schinkelbos te inventariseren samen met de boswachters ter plaatse wordt

FOTO: ROBERT HEEMSKERK

In maart 2023 is de **oeverswaluwwand** bij de Zeeburgertunnel hersteld

enthousiast ontvangen. Twee aanwezige leden zullen hiermee aan de slag gaan en contact leggen met SOVON en de boswachters.

- VWGA-Evenement op donderdag 21 september 2023 in Pakhuis De Zwijger. De voorbereidingen zijn in volle gang en het belooft een interessante avond te worden. Save the date!

- Publicatie van (een verkorte vorm van) het Inhoudelijk Jaarverslag Activiteiten VWGA zodat leden en niet-leden die (nog) niet goed bekend zijn met het werk van de VWGA, een indruk kunnen krijgen van de diverse commissies, werkzaamheden en activiteiten. Het achterliggende doel is informeren en daarmee activeren van nieuwe leden en interesse genereren van potentiële nieuwe leden en andere geïnteresseerden. Twee aanwezige leden gaan hiermee aan de slag.

- Discussie over de kosten voor de (papieren) Gierzwaluw. Enkele leden maken zich zorgen over toekomstige verdere kostenstijging. Afgesproken wordt dat indien, op het moment dat het bestuur gaat evalueren met de redactie (waarschijnlijk in oktober 2023), zou blijken dat de eigen bijdrage van een tientje voor de papieren Gierzwaluw volgend jaar (2024) waarschijnlijk omhoog gaat, er daarover eerst een (buitengewone) ALV of ledenraadpleging zal worden gehouden.

- De oeverwaluwwand bij de Zeeburgertunnel is hersteld onder initiatief van Ewout Huijbers. Broodjes en fris namens de VWGA werden op prijs gesteld. De kosten voor zand en ander materiaal zijn door de VWGA vergoed. Dit kan navolging vinden. Wellicht volgen soortgelijke werkzaamheden bij Botshol.

Een uitgebreider concept-verslag van de ALV zal in de komende periode op het afgesloten ledendeel van onze website worden geplaatst. Last but not least. Onze secretaris Joke van der Boon heeft aangekondigd dat ze haar taken zal neerleggen op de ALV van begin 2024. Belangstellenden worden van harte uitgenodigd om contact op te nemen met Joke of één van de andere bestuursleden. ✍

BESCHERMING

*Onder **Bescherming** staan als doelen voor de komende jaren opgenomen:*

de Commissie Bescherming
vindbaar(der)/zichtbaar(der) maken
naar leden en naar buiten;
externe samenwerking zoeken: vaste
externe jurist, andere organisaties
(Vogelbescherming Nederland (VBN),
Samenwerkende Vogelwerkgroepen
Noord-Holland (SVN), andere (nabu-
rige) vogelwerkgroepen);

en als mogelijke acties om die doelen te bereiken:

het maaibeeld van de gemeente
Amsterdam onder loep nemen;
andere aansprekende 'acties': bijv.
'vogel van het jaar', weidevogelge-
bieden, Amsterdam Wetlands,
lichtvervuiling, nestelgelegenheid;
proactief contact met gemeente
(gevraagde en ongevroegde adviezen;
wethouder/raadsleden/ambtenaren
uitnodigen voor activiteiten; e.d.)
aandacht van leden en burgers
(blijven) vragen in Beschermings-
special Gierzwaluw, Nieuwsflits,
website en brochures.

Confronteren in verbinding

Persoonlijke terugblik op 15 jaar Vogelbescherming

Electoraal opportunisme, beïnvloeding, machtspolitiek, de voorbeelden liegen er niet om. In 'De rode lijster' neemt Fred Wouters ons mee in zijn ervaringen als directeur van Vogelbescherming Nederland. Ook doet hij een boekje open over de bestuurlijke afstemming bij vogelbescherming. En dat geeft soms te denken!

Pleidooi tegen polarisatie

Inmiddels oud-directeur, blikt Wouters terug op 15 jaar als voorman van Vogelbescherming Nederland. Hij vertelt over de achteruitgang van soorten en hun leefgebieden en leidt ons langs het brede spectrum aan instanties dat betrokken is bij vogelbescherming, met elk hun eigen belang voorop. Ook strategische afwegingen komen voorbij, zoals in gesprek gaan met de jagers over de talrijke ganzen, 'want niets doen is geen optie'. Wouters wil met alle partijen blijven praten, ook al gaat dat soms tegen het gevoel van dierenbeschermers in. In het essay durft hij ook vraagtekens te zetten bij de aanpak van sommige kwesties door zijn eigen organisatie.

Overleg op niveau

Kenmerkend zijn de ontmoetingen met politieke kopstukken. Zoals toenmalig premier Balkenende tijdens het diner voor de Zeeuwse Zilte Zaligheden in 2009. Aan de dinertafel begon de premier indringend op Wouters in te praten om Vogelbescherming te laten afzien van een bezwaarprocedure bij de Raad van State: het ging om een onrechtmatig verleende vergunning voor verbreden van een vaargeul in de Westerschelde, hetgeen in strijd was met natuurcompensatie in de Hedwigepolder. Dat werd geen gezellig diner.

Economische en electorale belangen

Wouters hield voet bij stuk en Balkenende werd 'ingehouden nijdig en bloedchagrijnig'. Dit is slechts een van de vele voorvallen in een boek dat goed inzicht geeft in de complexe wereld van vogelbescherming, waarin economische en electorale belangen de boventoon voeren. En waarin Vogelbescherming Nederland laat zien niet terug te deinzen voor de rechtsgang, wanneer de overheid de eigen wetten niet naleeft. De kwestie rond deze polder laat zien dat beschermers vaak een lange adem moeten hebben. Afgelopen oktober is de polder na 26 jaar strijd teruggegeven aan de natuur.

Hart en hoofd

Naast verhalen over de vele ingewikkelde dossiers vertelt Wouters ook over een werkbezoek aan het Blauwe hart, aan het IJmeer, tussen Muiden en Muiderberg. Dan hoor je de vogelaar die de avondlucht gevuld ziet met een grote groep op insecten foeragerende Boerenzwaluwen en het 'hallucinerend mooi' vindt. Een pareltje. Dat hij daarnaast ook de Boomvalken weet te waarderen die op hun beurt jacht maken op de zwaluwen, verradt zijn diepgewortelde liefde voor vogels. Hier laat de manager zijn hart spreken.

Zeearenden nestelen bij de Baai van Ballast

Beschermingsinspanningen rond een nieuwe Amsterdamse broedvogel

De zomer van 2022 is net over haar hoogtepunt heen als de eerste waarnemingen doorkomen. Er wordt met regelmaat een koppel Zeearenden gesignaleerd bij de dijk naar Muiden, de Vijfhoek en IJburg. Ook uit Waterland en Amsterdam Oost kwamen meldingen. Iedereen was direct enthousiast; twee vliegende deuren die zo dichtbij Amsterdam verblijven! De mooiste foto's kwamen op waarneming.nl voorbij. Zelf heb ik ook meerdere uren op de dijken doorgebracht in de hoop deze majestueuze vogels in mijn zoeker te vangen.

De opmars van de Zeearend

Sinds 2006 broedt de Zeearend weer succesvol in Nederland. Vanuit Duitsland werden de Oostvaardersplassen gekoloniseerd, daarna verspreidde de soort zich rond het Lauwersmeer, de IJsselmonding en de Brabantse Biesbosch.

De opmars van de soort vordert gestaag. In 2022 kwamen er in Nederland 30 paren tot broeden, wat uiteindelijk resulteerde in 30 vliegvlugge jongen.

Jonge vogels doen broedpogingen op afgelegen, natte plekken rond het IJsselmeer, Noord-Nederland en de Delta. Eerste broedpogingen zijn gevoelig voor verstoring en niet altijd succesvol.

Na de zomer van 2022 ontdekt een jong paartje de afgelegen landtong aan de Baai van Ballast. Het vrouwtje met ringnummer AY46 is in 2019 geboren op het Vogeleiland in het Zwarte Meer in de IJsselmonding bij Kampen. Ze is een kind van man AY40 OVP uit 2011 en Noord-Duitse vrouw v664 uit 2007. De man is ongeringd. Er worden laat in het seizoen twee jongen geboren die inmiddels vliegvlug zijn. Zeearenden kennen geen natuurlijke vijanden. Nestverstoring, predatie van jongen, vogelgriep en windturbines vormen desondanks een bedreiging. Voor zover bekend werden in Nederland vier Zeearenden het slachtoffer van een aanvaring met een windturbine.

bron: Werkgroep Zeearend. Met dank aan Martijn de Jonge.

Suppers, kanoërs en zelfs waterskiërs verstoren de vogels in de Baai van Ballast

FOTO: ROELY BOS

Een voorzichtige start

Aan het einde van de zomer begonnen de subadulte arenden de eerste afgebroken takken door de lucht te vervoeren. Komt de wensdroom nu al uit? Zou er echt al een nest in de maak zijn? Om te voorkomen dat het te druk wordt op de dijk en om de arenden de nodige rust en ruimte te gunnen is besloten om alle waarnemingen op internet te verbergen. Nu konden we ons helaas niet meer vergapen aan elkaars prachtige foto's. En konden we ook niet meer uitpuzzelen op welke momenten de vogels wat vaker dichtbij werden gezien. Soms zaten ze uren achter elkaar bijna onzichtbaar op het opgespoten zand van de nieuwe eilanden van IJburg.

Drukke rond de Baai van Ballast

Tijdens de vele uren dat ik zat te wachten tot er weer een arend te zien was, viel het op dat de Baai van Ballast veel gebruikt werd door recreanten. Een paar vissers maar ook suppers, kanoërs en zelfs waterskiërs kwamen de vele rustende en ruiende Meerkoeten, eenden en Futen verstoren. Het was ook verbazend om te zien dat enkele nudisten daar rustig op hun achterdek bleven zonnen terwijl de dijk vol stond met telescopen.

Actie en onderzoek

Op 31 augustus was ik wederom getuige van een ernstige verstoring van de natuur in de Baai. Ik heb toen een berichtje in de vogelzaken-app geplaatst met de vraag of de Vogelwerkgroep niet iets zou kunnen doen. Er ontstond direct een fijn gesprek van waaruit een aantal ideeën naar voren kwamen. De Commissie **Bescherming** ondernam actie en vanuit zijn functie als stadsecoloog zocht Koen Wonders advies bij diverse betrokken partijen. En zo mocht ik op 12 september mee met Koen om met twee boswachters uit Diemen en een dame van de Amsterdamse milieurecherche ter plaatse te kijken. Daar, op de dijk bij de Baai, bleek het lastig om te achterhalen wie nu precies echt verantwoordelijk is voor het gebied.

‘Het is onduidelijk welke fysieke afsluiting het beste werkt, met **welke juridische onderbouwing** dit kan worden gedaan en op welke termijn het gerealiseerd kan worden.’

Een gedeelde verantwoordelijkheid

De Vijfhoek valt onder de gemeente Diemen en de Baai van Ballast valt onder de gemeente Gooise Meren. Maar ook Staatsbosbeheer, Rijkswaterstaat en Vattenfall hebben daar hun verantwoordelijkheden. Om te onderzoeken hoe het gebied voor recreanten vanaf de Markermeerzijde geblokkeerd kan worden brengen we ook een bezoek aan die kant van het gebied. Op 27 oktober ga ik weer mee met Koen, dit keer met een boot van de Amsterdamse Waterpolitie. De boswachters zijn nu verruild door een medewerker van de Omgevingsdienst. Koen heeft deze handhavende provinciale organisatie uitgenodigd om ons verder helpen om het gebied te **beschermen**. Als iemand in staat is gebiedseigenaren op te sporen en aan te moedigen om natuur**beschermende** maatregelen te nemen, dan is het wel de Omgevingsdienst.

Aanmeren verboden, varen niet

In de baai staat met borden aangegeven dat je er niet mag aanmeren, maar varen door de Baai zelf is gewoon toegestaan. Tijdens onze boottocht hebben de twee Zeearenden zich een paar keer prachtig laten zien. Ook vlogen ze op het juiste moment op, waardoor het goed duidelijk werd hoe verstorend een boot kan zijn. Alle betrokken partijen zijn zich bewust van de noodzaak om het gebied af te sluiten. Ook zijn ze allemaal welwillend om dit te doen. Maar dan stopt het proces. De meeste andere Zeearenden in Nederland broeden blijkbaar op plaatsen waar een afsluiting van een stuk land voldoende is. Bij de Baai van Ballast gaat het om het afsluiten van water en daarvoor moet het wiel nog worden uitgevonden, zo lijkt het. Het is onduidelijk welke fysieke afsluiting het beste gaat werken, met welke juridische onderbouwing dit kan worden gedaan en op welke termijn het gerealiseerd kan worden. Ook nu, begin juli 2023, is er de situatie nog onveranderd. Niet dat ons paar Zeearenden zich daar iets van aantrekt. Sinds begin april ligt de dame van het koppel constant op het nest en tegen de verwachtingen is dit jonge Zeearendenstel al bij hun eerste poging succesvol. Inmiddels zitten er twee prachtige jonge nakomelingen op het nest. Waren wij mensen en onze instanties maar zo voortvarend!

FOTO: EWOUT HUIBERS

De onbekende man maakt vrouw AY46 het hof

Gierzwaluw bedreigd?

Deze special van De Gierzwaluw staat in het teken van **bescherming**.

Bescherming van vogels, een soortgroep waarvan wereldwijd vele soorten in hun voortbestaan worden **bedreigd**. Overigens net als van alle andere soortgroepen. Pakweg 10% van de vogelsoorten op aarde staat op de Rode Lijst. Voorbeelden zijn onze nationale vogel Grutto, maar ook de in Amsterdam voorkomende exoot Grote Alexanderparkiet.

Vogels bedreigd

Het is bekend, we leven in het antropoceen, het tijdperk op aarde waarin de mens een allesoverheersende invloed heeft op het aanzien van de planeet. Die invloed zal in de nabije toekomst nog toenemen. Elk jaar komen er immers zo'n 80 miljoen mensen bij. En het merendeel van de mensheid doet zijn uiterste best rijker te worden, het consumptiepatroon te verhogen en daarmee het verbruik van de natuurlijke hulpbronnen van de aarde. De aarde ondertussen groeit niet mee. Integendeel, door klimaatverandering stijgt de zeespiegel en ook het resterende landoppervlak wordt steeds minder bewoonbaar voor onze soort, als gevolg van toenemende hitte, droogte en overstromingen. Steeds meer mensen concentreren zich op een kleiner landoppervlak. Dit proces is sinds de industriële revolutie in een stroomversnelling geraakt. Al aan het einde van de negentiende eeuw begonnen mensen zich zorgen te maken over de teloorgang van de natuur. Zo werden bijvoorbeeld organisaties ter **bescherming** van vogels opgericht en werden wereldwijd natuurreservaten gesticht, ook in Nederland. Als klein land in een dichtbevolkte delta hebben wij vergeleken met andere landen relatief weinig oppervlak aan natuurgebied.

FOTO: LEEN PAUWELS

Het gaat niet goed met de **Scholekster** in Nederland

Naardermeer
Punperreiger

Dankzij Jac. P. Thijsse en Eli Heimans werd het Naardermeer in 1906 geen Amsterdamse vuilstort maar het eerste Nederlandse natuurreservaat

Al aan het einde van de negentiende eeuw begonnen mensen zich zorgen te maken over de **telooorgang van de natuur**

De natuur**bescherming** heeft zeker successen behaald. Denk aan het aanwijzen van reservaten en nationale parken in de hele wereld, bewustwording bij veel mensen en milieuwetgeving en handhaving in tal van landen. Door deze activiteiten is natuur behouden, al is dit niet vanzelfsprekend. **Beschermde** natuurreservaten staan wereldwijd onder druk, zelfs in Nederland. Zo wordt tegenwoordig de vraag gesteld of we de **beschermde** status van Natura 2000-gebieden maar niet moeten opheffen. Vaak prevaleren economische belangen van een kleine groep op korte termijn, en wordt daarbij niet zelden over lijken van natuur**beschermers** gegaan, en natuurlijk van dieren en planten. Denk aan de kap van oerwoud in Brazilië ten behoeve van de productie van veevoer, onder meer voor dieren die in Nederland worden gehouden. Geregeld worden lokale milieuactivisten die zich daar tegen verzetten vermoord. Vlak ook de verlening van vergunningen voor het boren naar gas en andere delfstoffen in en rond werelderfgoed de Waddenzee niet uit. En denk aan de gevolgen van niet-duurzame visserij en de bouw van windturbines in natuurgebieden. Wereldwijd zijn ontbossing en wildlife crime grote thema's.

De vogel Gierzwaluw

Het logo van de Vogelwerkgroep Amsterdam wordt gesierd door een Gierzwaluw, een karakteristieke broedvogel van de bebouwde omgeving, en vanouds talrijk aanwezig in Amsterdam. De Gierzwaluw is een soort pandabeer onder de vogels en doet geen mens kwaad (wel een vlieg). Deze soort is zo geliefd dat verspreid over Nederland vele speciale gierzwaluwwerkgroepen actief zijn, een eer die andere soorten niet of in veel mindere mate ten deel valt. De gierzwaluwwerkgroepen proberen met voorlichting, lobbywerk en het actief bevorderen van nestgelegenheid Gierzwaluwen te **beschermen**. De Gierzwaluw hoort mede daarom tot het selecte groepje vogelsoorten waarvan de nestplaatsen wettelijk jaarrond zijn **beschermde**. Wanneer nestplaatsen dreigen te verdwijnen, bijvoorbeeld bij isolatie van gebouwen, moeten compenserende maatregelen worden getroffen. Het onderzoek naar de aanwezigheid van de vogels en het aanbrengen van alternatieve nestgelegenheid kos-

ten natuurlijk geld, maar dat hebben we er als maatschappij voor over. Gelukkig maar, zal iedereen zeggen die de Gierzwaluw een warm hart toedraagt. Vele andere vogelsoorten genieten niet de privileges die horen bij deze status. Ze worden geacht voldoende flexibel te zijn om bij het verdwijnen van nestgelegenheid elders een alternatief te vinden, hoewel dat lang niet altijd het geval is. De Gierzwaluw boft maar, maar is de Gierzwaluw ook **bedreigd**?

De Gierzwaluw is een van de weinige soorten waarvan geen betrouwbare landelijke gegevens over de aantalsontwikkeling bekend zijn, zeker niet uit het verleden. Bij vogeltellingen vroeg in de ochtend zijn Gierzwaluwen niet goed te tellen, en er worden weinig broedvogels in stedelijk gebied geteld. Dankzij het project MUS (Meetnet Urbane Soorten) weten we tegenwoordig iets meer over de trend, al zijn de resultaten van dit project niet te vertalen naar aantallen broedparen in een gebied. Het gebrek aan kennis over de aantalsontwikkeling komt ook naar voren in het stuk over de Gierzwaluw in Vogelatlas Amsterdam. Gierzwaluwxpert Gert de Jong schrijft daar dat hoewel de verspreiding van de Gierzwaluw de afgelopen decennia is toegenomen in de Amsterdamse regio, dat voor de totale aantallen niet zeker is. Waarschijnlijk is sprake geweest van een afname. Misschien waren er voor de jaren zeventig wel veel meer Gierzwaluwen in Amsterdam dan we nu weten. Duidelijk is wel dat sinds 2013 in elk geval geen sprake is geweest van een afname in Amsterdam. Omdat we niet zeker weten of en in welke mate de Gierzwaluw is afgenomen in Nederland staat de soort niet op de Rode Lijst en is daarmee geen **bedreigde** broedvogel.

Het blad De Gierzwaluw

Er staat niet alleen een Gierzwaluw in het logo van de Vogelwerkgroep Amsterdam, ook ons kwartaalblad heet zo. Er is de afgelopen jaren een en ander te doen geweest over de status

van het blad. Begonnen als gestencild blaadje op A4-formaat, waren er in het verleden, net als nu, zorgen over de kosten. Een groot deel van de uitgaven van de Vogelwerkgroep is altijd opgegaan aan kosten voor het lijfblad. Om die reden is met ingang van jaargang 30 (1992) het formaat veranderd van A4 naar A5, en vond in 1992, 2004 en 2006 een contributieverhoging plaats (zie bijgaande tabel). De afgelopen 16 jaar is de contributie niet verder verhoogd. Een lage contributie maakt lidmaatschap van

Gierzwaluw Harmoniehof, 14 juni 2021

De Gierzwaluw boft maar, maar is de **Gierzwaluw ook bedreigd?**

Periode	contributie	mont
1982-1983	17,5	gulden
1984-1993	20	gulden
1994-2001	25	gulden
2002-2003	12,5	euro
2004-2005	15	euro
2006-2023	17,5	euro

de Vogelwerkgroep laagdrempelig, maar levert de vereniging natuurlijk minder financiële armslag op. Aangezien de financiële positie van de Vogelwerkgroep al jaren rooskleuring is, mede door het gevoerde beleid, kon een contributieverhoging de afgelopen 16 jaar achterwege blijven.

Als bezuinigingsmaatregel is in 2018 besloten dat nieuwe leden alleen de digitale versie van het blad ontvangen en konden bestaande leden ook voor die optie gaan. Dat betekende een uitsterfconstructie. Het aantal leden dat het blad op papier ontving daalde in 2022 dan ook tot onder de 200. Ondanks de uitsterfconstructie bleven de kosten voor De Gierzwaluw in de periode 2018-2022 ruim de helft van de totale uitgaven van de Vogelwerkgroep bedragen, vooral door stijgende portokosten. Gelukkig is de financiële positie van de vereniging sterk. Tussen 2018 en 2022 nam het eigen vermogen met bijna 34% toe.

Vanwege de dalende oplage en daarmee stijgende kosten per exemplaar lanceerde in 2022 het bestuur het plan de per nummer oplopende (porto)-kosten te verhalen op de leden die het blad op papier ontvangen. Daar ontstond enige discussie over op de algemene ledenvergadering en als vervolg daarop is in de herfst van 2022 een ledenraadpleging gehouden. De resultaten zijn uiteraard gepubliceerd in De Gierzwaluw (nummer 60-4). Van de 278 respondenten gaf 56% aan ook in de toekomst De Gierzwaluw liefst op papier te willen lezen. Tegelijkertijd gaf 67 % aan dat de kosten daarvoor geheel of gedeeltelijk zouden moeten worden opgebracht door de ontvangers van het papieren blad. Aangenomen werd dat de hoge respons van bijna de helft van de leden een representatief beeld zou geven.

Het bestuur besloot dat de eigen bijdrage driekwart van de kosten zou moeten dekken en voor 2023 werd de eigen bijdrage vastgesteld op tien euro. Positief in vergelijking met de oude situatie is dat alle leden nu kunnen kiezen voor een Gierzwaluw op papier.

Op grond van de enquêteresultaten was de verwachting dat ruim de helft van de leden zou opteren voor een papieren blad. Zoals vaker zeggen mensen soms andere dingen dan dat ze doen, zeker als er geld in het spel is. Het is dan ook niet verbazingwekkend dat minder leden dan verwacht voor een papieren Gierzwaluw kozen. Volgens de begroting van 2023 bedragen de totale kosten voor de papieren uitgave nog slechts ruim 14% van de begrote uitgaven van de Vogelwerkgroep, een groot verschil met ruim de helft van de uitgaven van de afgelopen jaren.

Door het nieuwe beleid is de kans groot dat elk jaar de eigen bijdrage verder verhoogd moet worden om op driekwart van de kosten voor druk en verzending uit te komen, met als waarschijnlijk gevolg opnieuw een kleinere oplage. De papieren Gierzwaluw dreigt daarmee binnen enkele jaren te verdwijnen en is in die zin wel **bedreigd**.

Of dit scenario zich echt zo gaat voltrekken moeten we afwachten. Op de ledenvergadering van 22 maart 2023 is besloten dat bij een eventuele verdere verhoging van de eigen bijdrage eind dit jaar er een ledenvergadering moet worden uitgeroepen, dus wie weet? ↘

Hoe lang valt de Gierzwaluw nog op de mat?

FOTO: TYCHO FOKKEMA

Wie beschermt wat?

bezig? Deze korte inleiding **beschermen**-voor-beginners schetst de wettelijke kaders en de instanties die zich in onze regio inzetten voor natuurbehoud.

Hoe worden vogels eigenlijk **beschermd**, en welke partijen houden zich daar mee

Alle inheemse soorten en nesten **beschermd**

De wet Natuur**bescherming** verbiedt het doden, opzettelijk verstoren en in bezit hebben van inheemse vogels. In de broedperiode zijn ook de nesten en eieren van deze soorten beschermd. Hier zijn wel een aantal uitzonderingen op, bijvoorbeeld bij ganzen.

Jaarrond **beschermd**e nesten

Sommige nesten zijn het hele jaar **beschermd**. Dit is het geval bij nesten die ook buiten de broedperiode als verblijfplaats gebruikt worden en nesten van zeer honkvaste broeders of van soorten die voor hun nest afhankelijk zijn van bebouwing. Hierdoor zijn nesten van bijvoorbeeld Gierzwaluw, Huismus, Ooievaar, Buizerd, Slechtvalk, Boomvalk, Kerk-, Rans- en Steenuil het hele jaar **beschermd**.

Rode Lijstsoorten

Rode Lijsten van soorten die bedreigd worden of kwetsbaar zijn hebben geen juridische status, maar zijn voor het bevoegd gezag een indicatie van de broedvogels waarvan behoud en herstel prioriteit heeft. Amsterdamse Rode Lijstsoorten die (ernstig) **bedreigd** worden zijn Kempphaan, Kwak, Paapje, Velduil, Watersnip en Zomertaling. De volledige lijst staat op pagina 51 van Vogelatlas Amsterdam.

(ernstig) bedreigde Rode Lijstsoorten zijn **Kwak**, Kempphaan, Paapje, Velduil, Watersnip en Zomertaling

FOTO: ROBERT HEEMSKERK

Gebiedsbescherming

Natura 2000

Niet alleen soorten, ook belangrijke natuurgebieden zijn beschermd. Dit is geregeld in de Wet Natuurbescherming via Nationale Parken (niet in onze regio) en Natura 2000-gebieden. In ons werkgebied zijn dit IJperveld en Varkensland, Markermeer en IJmeer en Botshol. Zie ook pagina 31.

Provinciale bescherming

NNN is het Nederlandse netwerk van bestaande en nieuwe natuurgebieden. Dit NatuurNetwerk Nederland (de vroegere Ecologische Hoofdstructuur) is vastgesteld door de provincies om versnippering van de natuur tegen te gaan, natuurgebieden te verbinden en zo de biodiversiteit te bevorderen.

Daarnaast genieten onder meer de Amstelscheg, Marken, Tuinen van West en Waterland als Bijzonder Provinciaal Landschap ook extra bescherming.

Gemeentelijk beleidskader

Op gemeentelijk niveau vormen de ESA (Ecologische Structuur Amsterdam) en de uit 2011 stammende Hoofdgroenstructuur (HGS) het huidige beleidskader voor bescherming van groen. Deze zouden oorspronkelijk in 2022 samengaan in de nieuwe Hoofdgroenstructuur, als onderdeel van de omgevingsvisie 2050. De nieuwe HGS is echter na bezwaren van onder andere de Partij voor de Dieren niet goedgekeurd door de raad. Waarschijnlijk komt er nu een referendum in juni 2024. Meer weten over de Amsterdamse groenbescherming? Op pagina 31 van Vogelatlas Amsterdam wordt dieper ingegaan op deze gebieden en de beherende instanties.

Vogelbescherming Nederland

Op landelijk en Europees niveau zet Vogelbescherming Nederland (VBN) zich in voor vogels. Door gerichte beschermingsprogramma's, intensieve samenwerkingsverbanden, politieke lobby, juridische actie, voorlichting en campagnes zijn al veel successen behaald. Soms trekt VBN nauw op met Sovon. Bijvoorbeeld bij 'het jaar van...'; waarin extra aandacht wordt gevraagd voor een soort die het moeilijk heeft en/of waar we (te) weinig van weten. In 2023 is dat de Scholekster, ook wel nationale pechvogel genoemd, vanwege de vele bedreigingen. In onze regio zijn twee Wetlandwachten actief, Gerard Hund voor het Markermeer en Henk Smit voor het IJmeer. Op vogelsamsterdam.nl staan hun contactgegevens.

HGS

Wat is het probleem met de nieuwe Amsterdamse Hoofdgroenstructuur?

Begin 2022 ontstond er ongerustheid over de nieuwe HGS. De versie die onder het vorige college was vastgesteld, werd na de reguliere inspraakperiodes op een aantal punten fundamenteel gewijzigd. Milieuorganisaties hekelden deze procedure en struikelden onder meer over het feit dat onafhankelijk ecologisch advies geen rol meer speelde in de beoordeling van projecten en de introductie van 85 nieuwe uitzonderingsgebieden. In korte tijd werden de benodigde handtekeningen opgehaald om een referendum te organiseren.

Sovon Vogelonderzoek

Samen met duizenden vrijwilligers brengt Sovon Vogelonderzoek Nederland ontwikkelingen in aantallen en verspreiding van vogels in kaart. De resultaten van de tellingen die Sovon organiseert vormen een basis voor het natuurbeleid en -beheer in Nederland. De afgelopen 50 jaar heeft Sovon een belangrijke rol gespeeld in het standaardiseren van telmethodes. Regelmatig organiseert de vereniging webinars en on- en offline telcursussen. [Sovon.nl](https://sovon.nl)

Landschap Noord-Holland

Landschap Noord-Holland zet zich in onze provincie actief in voor bescherming en behoud van natuur, waardevolle landschappen en cultuurhistorisch erfgoed. De stichting koopt nieuwe natuur aan, vormt landbouwgronden om tot nieuwe natuur en zet zich in voor de biodiversiteit. Landschap Noord-Holland beheert in onze regio het Landje van Geijssel, de Bretten, Polder de Rondehoep en de Middelpolder. [Landschapnoordholland.nl](https://landschapnoordholland.nl)

Omgevingsdienst

Als in Amsterdam of omgeving nesten of rustplaatsen van vogels worden verstoord kun je contact opnemen met de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord in Hoorn. Deze is 24 uur per dag en 7 dagen per week bereikbaar via telefoonnummer 088-10 21 300. E-mail: post-bus@odnhn.nl

Werkgroepen en initiatieven

Vogelwerkgroepen in omringende regio's houden zich ook met bescherming bezig. Dit zijn onder andere vwg Zuid-Kennemerland, Vogelbeschermingswacht Zaanstreek, vwg Ouderkerk aan de Amstel en vwg Gooi en Omstreken. In ons eigen werkgebied zijn ook specifieke soortbeschermingswerkgroepen actief, zoals de IJsvogelwerkgroep en de Gierzwaluwwerkgroep Amsterdam. Deze opereren veelal in samenwerking met onze vogelwerkgroep.

Vogelwerkgroep Amsterdam

Naast educatie en onderzoek ziet onze vereniging bescherming als een belangrijke pijler. De Commissie Bescherming levert daar een belangrijke bijdrage aan. Deze houdt zich bezig met meldingen van (dreigende) verstoring door bewoners, wat kan resulteren in een bouwstop, bezwaarschrift of andere juridische stappen. Commissielid Teun van Dijk monitort jaarlijks de broedgevallen van roofvogels en uilen.

De Werkgroep Windturbines heeft afgelopen jaren haar standpunt geformuleerd en vertegenwoordigt de vogelwerkgroep in diverse overleggroepen. De plaatsing van windturbines in en bij het IJmeer, een beschermd Natura 2000-gebied en een belangrijke regionale trekroute, is wat betreft de werkgroep geen optie. De gemeente laat nu een overkoepelende Milieu Effect Rapportage uitvoeren, later volgt per gekozen zoekgebied een projectMER. Dan zal blijken hoeveel waarde onze regionale natuur heeft. Er is een kans dat de effecten op de volksgezondheid meer invloed hebben op keuze van de zoekgebieden dan de aantasting van natuur en milieu. ↵

Beschermen, een zaak van iedereen

Is er een betere plek om af te spreken met de Commissie **Bescherming** dan in de werkschuur van het Landje van Geijssel? Deze populaire aprilvogelplek is toch een beetje het tweede huis van commissielid Adrie Streefland. Ik spreek de commissie begin juni, de doortrekkers zijn weg en de avond fris. Gelukkig is er warme thee.

Drie leden vertegenwoordigen vanavond de commissie. Naast Adrie zijn Rinus Nieuwstad en Zimbo Boudewijns aangeschoven. Samen vormen ze een mooie mix van ervaren krachten en jong bloed. Na het vertrek van de vorige coördinator, Frank Warendorf, was de commissie even zoekende. Sinds vorig jaar is Adrie coördinator. Andere commissieleden zijn Gerard Hund en Teun van Dijk, die ook in het bestuur zit. De lijnen zijn kort.

Een mooie mix

Rinus Nieuwstad woont in Amstelveen, en is pas serieus gaan vogelen na z'n pensioen. 'De eerste vogel die ik ooit zag was een Ooievaar, ik moet toen een jaar of vijf zijn geweest. Dat heeft dus wel indruk gemaakt!' Als enige aan tafel heeft hij nog intensief samengewerkt met de vorige coördinator. 'Frank is gestopt, maar ik ga nog wel even door', vertelt hij.

Adrie Streefland ziet eruit alsof hij iedere dag buiten komt, en dat is ook zo. 'Ik kom uit Reewijk, waar ik in de winter van 1963 als tienjarige vogeltjes ving onder een net. Ik ben dus al zo'n zestig jaar met vogels bezig. In de jaren negentig ben ik naar Amsterdam gekomen, ik woon hier nu dertig jaar. En al die tijd ben ik lid geweest van onze vogelwerkgroep.'

Zimbo Boudewijns is ruwweg half zo oud als beide zeventigers en is sinds 2019 vogelaar. 'Ik weet nog goed dat ik mijn eerste Steltkluten zag, dat heeft me wel getriggerd. Best snel wist ik dat ik meer wilde doen dan alleen een beetje rondkijken. Ik heb voor de atlas geteld en doe ook de winterwatervogeltelling voor Sovon. Dit voorjaar heb ik de BMP-cursus in Oostzaan gevolgd. Ik hoop dat ik volgend jaar ook broedvogels kan gaan tellen.'

Hoe de commissie te werk gaat

'Een belangrijk deel van ons werk is reageren op meldingen', vertelt Rinus. 'Bewoners mailen het secretariaat van de vogelwerkgroep als er nesten verstoord dreigen te worden door een verbouwing of kapwerkzaamheden. Alle broedende vogels zijn **beschermde**, dus vaak lukt het om zo'n activiteit snel stil te leggen. Zo is er begin dit jaar de renovatie van een aantal woonblokken in Noord gestopt omdat er allemaal mussennesten zaten, en heel

veel vleermuizen waarvan ze eerst dachten dat het Gierzwaluwen waren. Eén blok mocht de aannemer afmaken, maar de andere werden uitgesteld.' Adrie merkt op: 'Uitgangspunt van de commissie **bescherming** is: als je iets opmerkt, of ergens vraagtekens bij hebt, ga er achteraan. En heb je steun nodig, kom dan bij ons. Dat deden bijvoorbeeld bewoners van de Pyreneeën in Nieuw-west, waar de gemeente de verwaarloosde Rietlandjes na dertig jaar wil terugbrengen in hun oorspronkelijke staat. 'Daar staan gewoon 279 bomen, daar leven vogels', zegt Adrie verontwaardigd. We hebben een bezwaarschrift ingediend namens de vogelwerkgroep, en de bewoners zelf gaan dat ook doen.'

'Uitgangspunt van de commissie **bescherming** is als je iets opmerkt, of ergens vraagtekens bij hebt, ga er achteraan. En heb je steun nodig, kom dan bij ons.'

De leden van de commissie zijn zo gekozen dat ieder een ander deel van stad dekt en de meldingen in zijn gebied opvolgt. Zimbo: 'Ik woon in Oost, de afgelopen jaren ben ik op drie of vier meldingen in mijn buurt af gegaan, eigenlijk best wel weinig.' 'We krijgen ook vaak meldingen als er gekapt dreigt te worden' vertelt Rinus. 'Vaak gaat dat om klimop die tegen woningen opgroeit. Niet

alle woningbouwverenigingen zijn dan altijd even goed bereikbaar. Maar over het algemeen lukt het allemaal aardig.'

Adrie vervolgt: 'Soms blijft het ook bij telefonisch advies, of ik stuur een mail. Zo had ik laatst iemand die Scholeksters op het dak had broeden, en daar viel een jong vanaf, zo het water in. Of wij een hekje konden plaatsen. Dat soort dingen doen we niet, als je dat belangrijk vindt kun je dat als bewoner zelf oppakken. En zo'n Scholekster moet natuurlijk ook gewoon leren dat ie daar niet moet broeden.'

Een bijzonder broedgeval

'Het zijn vaak kleine dingen', beaamt Adrie. 'Een Huismusje, een Gierzwaluw, een boompje. En af en toe komt er iets groots voorbij. Een Zeearend bijvoorbeeld. Ik mag het nu wel zeggen, de jongen zijn vliegvlug als dit nummer van de Gierzwaluw uitkomt. In de Baai van Ballast bij de Vattenfall-centrale bij Diemen is sinds oktober een jong paartje Zeearenden met een nest bezig. Dat is prachtig, het is het eerste broedpaar in onze regio. Want er zitten twee jonkies hè, twee jonge Zeearendjes, misschien wel drie. Het gaat helemaal goed, waarschijnlijk redden die het wel.'

'Laat die Zeearenden daar de eerste twee jaar gewoon lekker wennen, **en blijf weg**. Helaas heb je dat niet allemaal in de hand.'

'Samen met Guus van Duin van de telpost bij de Vijfhoek heb ik ervoor gestreden dat ze **bescherm**d zouden worden. Ook Ewout Huibers en Koen Wonders zijn erop gesprongen en hebben goed werk verricht (zie het artikel verderop in dit nummer - redactie). En er wordt gehandhaafd. Laatst was daar een waterskiër bezig, toen is de politie gebeld en die is er met een politieboot bij

geweest. Alleen Rijkswaterstaat kan geen boeilijnen zetten, dat mogen ze niet, zeggen ze. Dat is erg jammer.'

‘En dat is niet de enige bedreiging. Ik heb tegen de Zeearendenwerkgroep Nederland gezegd: kom nou niet op het eiland, ga geen webcam ophangen, ga niet ringen.’ Adrie is er overduidelijk geen fan van. ‘Er zijn er zoveel met ringen bezig, met zendertjes, met tags, die beesten hangen helemaal vol met medaillons, dat wil je niet weten. Die wegen een kilo zwaarder. Laat ze daar de eerste twee jaar gewoon lekker wennen, en blijf weg. Helaas heb je dat niet allemaal in de hand.’

Ganzen schieten

Rinus vertelt: ‘Ik had vorig jaar een melding van het afschieten van ganzen op het golfterrein bij de Hoge Dijk. Je merkt dat niet iedereen de regels kent, daar kunnen we ook nog weleens mee helpen. Er is een officieel besluit om het aantal Grauwe Ganzen in aange-wezen gebieden in Noord-Holland op een bepaald niveau te houden. Voor Schiphol is het gebied rond de luchthaven middels een ontheffing zelfs nog verder uitgebreid. Je mag hier gewoon ganzen afschieten als je een jachtvergunning hebt en aan een aantal voorwaarden voldoet, klaar. Zolang er maar niemand neergeschoten wordt.’

‘Met die vogelgriep is het ook wel zaak om het wat uit te dunnen, want stikt het van de ganzen’, reageert Adrie. Zimbo blijft het een vreemde gewaarwording vinden. ‘Ik stond een paar weken geleden over polder IJdoorn te kijken, met de boswachter te praten. Die regelt daar voor de vogels de waterstand op millimeterniveau. Er waren allemaal Kieviten met jongen en een paar honderd meter ernaast staat zo’n jager te knallen. Dat mag dan dus blijkbaar. Staatsbosbeheer doet dat nu niet in de broedtijd. Maar sommige jagers doen dat wel, die hebben daar maling aan of denken er niet over na.’

Festival in het broedseizoen

Heel actueel ten tijde van ons gesprek is het festival Amsterdam Open Air bij de Gaasperplas. De opbouw is in volle gang en er wordt van buiten de Vogelwerkgroep aan de commissie getrokken daar tegen in het geweer te komen. Tal van broedvogels worden daar het eerste weekend van juni verstoord, en de afgelopen weken is er zelfs een Wielewaal waargenomen. Dat is toch gewoon een Rode Lijstvogel. ‘Alleen heeft het volgens ons nu geen enkele zin meer om iets tegen het festival te doen. Die vergunningen zijn verleend, je hebt geen poot om op te staan’, vertelt Rinus.

‘Dat festival, dat kan helemaal niet volgens de regels. Maar dan hebben ze in april een inventarisatie gedaan, ja dan zijn er ook geen nesten. Twee weken later zitten er veertig tot vijftig vogelsoorten.’ Adrie merkt op: ‘Er is daar door Hetty Litjens van Stichting Natuur**bescherming** Zuidoost ook al een rechtszaak over gevoerd. Je merkt dan dat het belang van de entertainmentsector het dan wint van de natuur, ook al heeft die het recht aan haar zijde.’

‘Het is **heel kwalijk** dat de gemeente vergunningen zo laat verleent dat je geen bezwaar meer k n maken.’

‘Daarnaast is het heel kwalijk dat de gemeente die vergunningen zo laat verleent dat je geen bezwaar meer k n maken’ voegt Adrie toe. ‘Misschien moeten we er toch eens werk van maken dit voor de volgende editie eerder en gezamenlijk met anderen aanpakken. Laten we proberen of dat lukt, wellicht

Contact met de gemeente

Tijdens het gesprek over het festival pleit Rinus voor het aanhalen van de contacten met de gemeente, dat was er in het verleden wel regelmatig. Zimbo verwondert zich erover dat er niet meer gelobbyd wordt. Tijdens het gesprek verkent de commissie deze avond de grenzen van haar werkterrein. 'Ik weet niet of wij het juridische bureau van de vogels moeten worden', zegt Adrie, 'met overleg kun je ook veel bereiken.'

Als voorbeeld noemt hij het overleg met de wethouder van Muiden/Gooise Meren, die had de vogelwerkgroep benaderd om advies. Langs de Diemer Zeedijk, zo van camping Zeeburg tot Muiden willen ze een natuurboulevard maken. Vanaf de zorgboerderij bij de Vijfhoek komt er een voetpad over de dijk en onderlangs een fietspad. Verder denken ze aan uitkijktorens en vlotten langs het water. Ik heb hem gezegd, doe wat je wil, maak je strand bij Muiden groter, en maak IJburg strand, maar wat daartussen ligt moet je natuurgebied houden. Daar zitten otters, bevers, reeën, en boommarters, om maar wat te noemen. En die Zeearenden natuurlijk. Koen en Ewout waren daar ook bij, en de wethouder leek zeer ontvankelijk.

Maaibeleid monitoren

Een speerpunt van de commissie is het maaibeleid. Adrie is veel buiten en ziet als hij rondfiets dat er op veel plekken in het groengebied Amstelland tegenwoordig keurig maar een meter gemaaid wordt. Eerdere meldingen bij beheerder Groenvoorziening Amstelland over het maaibeleid bij Hoge Dijk en de Ouderkerkerplas hebben effect gesorteerd. 'Het begint ook allemaal wel bij ze door te dringen, maar we blijven alert', aldus Adrie.

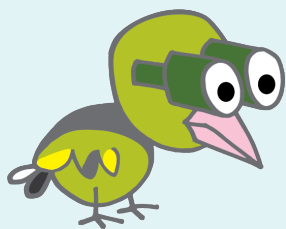
'Die koeien staan alleen maar op stal gier te produceren en de vogels worden doodgemaaid. **Onbegrijpelijk** dat dat nog kan.'

Een heel andere kwestie is het maaibeleid van sommige boeren in de weilanden rond de stad. 'Ik vind het wel lastig hoor', vertelt Zimbo. Dan fiets je in mei door Waterland en zie je die Grutto's rondvliegen, hun pullen waarschijnlijk slachtoffer van het maaigeweld. Al die kale vlaktes, ik moet voor mezelf echt een manier vinden om daarmee om te gaan.' 'Het is een slachting, elk jaar weer', vertelt

Adrie. 'Er zijn boeren die op 1 mei maaien, dan mest injecteren en half mei weer maaien. Geen enkele weidevogel kan dat overleven, geen eend, geen plevier. Niks. Die koeien staan alleen maar op stal gier te produceren en de vogels worden doodgemaaid. Onbegrijpelijk dat dat nog kan.'

Zimbo sprak onlangs in het veld iemand van Water, Land & Dijken. Deze agrarische natuurorganisatie stimuleert weidevogelvriendelijk beheer, er zijn bijna 500 boeren en minstens zoveel vrijwilligers bij aangesloten. De commissie kent de organisatie niet goed en besluit ter plekke binnenkort kennis te gaan maken. Wie weet leidt samenwerking tot een betere situatie voor weidevogels. Zo zoekt de Commissie **Bescherming** naar nieuwe samenwerkingsverbanden. 'We moeten bruggen bouwen', besluit Adrie. De tijd van alles via rechtszaken aanvechten ligt toch een beetje achter ons. We zullen het samen moeten doen.' ✨

Ontvossen

*Belevissen van een
beginnende vogelaar*

Wat hebben wij vogelaars toch een heerlijke hobby. En nog bijna gratis ook. Okee, die kijker kost wat, maar die gaat een leven lang mee. Het enige wat je verder hoeft te doen is naar buiten gaan en je oren en ogen de kost geven. Ook een lockdown of een flinke zuidwester houdt ons niet tegen. We vogelen vrolijk voort.

Maar wacht. Het gaat helemaal niet zo goed met ons hobbymateriaal. Minder eufemistisch: best slecht. De vogels staan er ronduit beroerd voor. Vogelgriep maakte nog nooit zoveel slachtoffers, gebouwbroeders verliezen in rap tempo hun broedplaatsen en insecteneters krijgen hun kinderen niet groot. Niet alleen zeldzame soorten worden steeds zeldzamer, ook algemene soorten hebben te maken met snel krimpende populaties. Als het zo doorgaat valt er over twintig jaar bar weinig te vogelen. Predatie is ook wel een dingetje. De comeback van de roofvogel, de alom aanwezige vos, dakbroedende stadsmeeuwen... Al die beesten moeten ook eten.

De stand van onze natuur stemt niet vrolijk. Een vraag in de app-groep Samen Vogelen om mee te helpen bij de **bescherming** van weidevogelnesten komt als geroepen. Zo kan ik iets bijdragen zonder direct de A12 te blokkeren. Bij boer Piet van boerderij Het Eiland bij Broek in Waterland plaatsen vrijwilligers van Water, Land & Dijken elk jaar vossenrasters rond twee percelen waar weidevogels graag broeden. En na het broedseizoen halen ze ze ook weer weg. Anders kan de boer niet maaien en klimt zo'n vos het jaar erop gewoon over het gras. De vogels zijn inmiddels uitgebroed en met een groepje gaan we op een woensdag aan de slag.

Een vossenraster klinkt high-tech, maar is gewoon een serie lage schrikdraden die stroom krijgen via een zonnepaneel. Als zo'n vos het weiland op wil sluipen, krijgt ie een tik. Het is een bloedhete dag in juni als we de rasters ontmantelen. Eerst de stroom eraf natuurlijk. Dan het draad van de paaltjes trekken en oprollen maar. De laagste draden zitten soms goed vast in het gras. Nooit gedacht dat ik van vogelen spierballen zou krijgen. Boven onze hoofden vliegen gillende Kieviten en Tureluurs. Ze zijn toch geen kind kwijt? Hopelijk is het afleidingsgedrag.

Na het werk zijn er boerenboterhammen in de schuur. We gluren even in het zwaluwnest en er komen papieren op tafel. Gedurende het hele broedseizoen is door de vrijwilligers bijgehouden wat er gebroed heeft. Boer Piet krijgt straks een bedrag per nest. Negentig euro voor een Grutto, vijftig voor een Kievit. Verschil moet er zijn. Een Watersnip doet honderd, dat is voor iemand van de guldengeneratie wel weer logisch. Grappig dat vogels zo geld in het laatje brengen. Boer Piet vindt het allemaal wel prima, die vogelaars op z'n erf. Zodra de nieuwe accu in z'n boot zit, gaan we samen door Waterland varen. Tophobby!

Groenling

De verscholen natuur van Varkensland

Varkensland is een minder bekend en bezocht natuurgebied in het noordelijk deel van het werkgebied van de Vogelwerkgroep Amsterdam. Het ligt in de gemeente Waterland, ingeklemd tussen de dorpen Broek in Waterland, Ilpendam en Watergang. Dwars door het gebied loopt een hoogspanningslijn. Varkensland maakt deel uit van Natura 2000-gebied Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske.

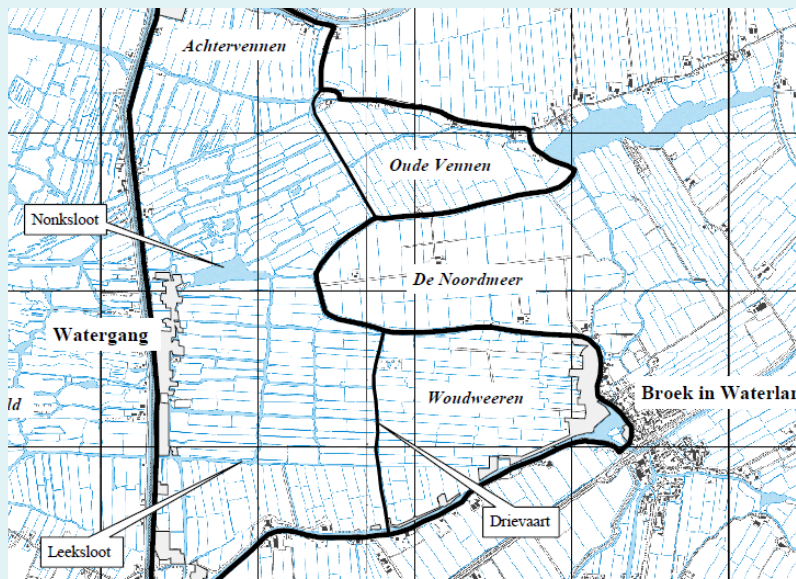
Een bijzonder cultuurlandschap

Het hele gebied is gevormd door de Middeleeuwse ontginning van een voormalig hoogveenengebied (ca. 800-1300 na Chr.). Door inklinking van het veen ten gevolge van ontwatering en door de zeespiegelstijging kwam het land onder zeeniveau te liggen. Door overstroming vanuit de voormalige Zuiderzee vond aanvoer van zout water plaats en afzetting van klei. Het gebied is daardoor lange tijd brak geweest. Vanwege de slechte afwatering van de gronden worden deze vooral als grasland gebruikt. Turfwinning heeft in de achttiende eeuw slechts op kleine schaal plaatsgevonden, vanwege het kleidek en slecht drogend zoutveen. De combinatie van turfwinning en uitbaggeren van sloten, om stukjes land of legakkers op te hogen en te bemesten, leidde tot verbreding van sloten en petgaten. Hierdoor ontstond een bijzonder cultuurlandschap, een door brede en smalle sloten doorsneden gebied van kleine en grote 'eilanden' met daarop verlande petgaten, zogenaamd vaarland.

FOTO: FRANK VAN GROEN

In de vroege ochtend van 11 juni 2022 rustte een **Visarend** op een van de molentjes van Varkensland

Enkele gebruikte toponiemen in en bij Varkensland

Natura 2000

Het Natura 2000-gebied is onder meer aangewezen voor Roerdomp, Bruine Kiekendief, Kemphaan, Watersnip, Visdief, Snor en Rietzanger. Ook broeden er veel weidevogels als Grutto, Tureluur en Kievit. Watersnippen broeden tegenwoordig alleen nog maar in deelgebied Oostzanerveld. De Kemphaan is er als broedvogel helaas uitgestorven. Het Oostzanerveld en Twiske vallen onder het werkgebied van de vwg Zaanstreek. Het Twiske is meer een recreatiegebied, maar kent ook uitgestrekte natuurlijke zones. Net als Varkensland is het Oostzanerveld grotendeels eigendom van Staatsbosbeheer en een vaargebied met vele eilanden. Dwars door het Oostzanerveld loopt de spoorlijn van Zaandam naar Purmerend. Het Ilperveld wordt beheerd door Landschap Noord-Holland en ligt ook in onze vogelregio. Er is een bezoekerscentrum en je kan er kano's en fluisterbootjes huren om het gebied varend te verkennen.

Een verscholen natuurgebied

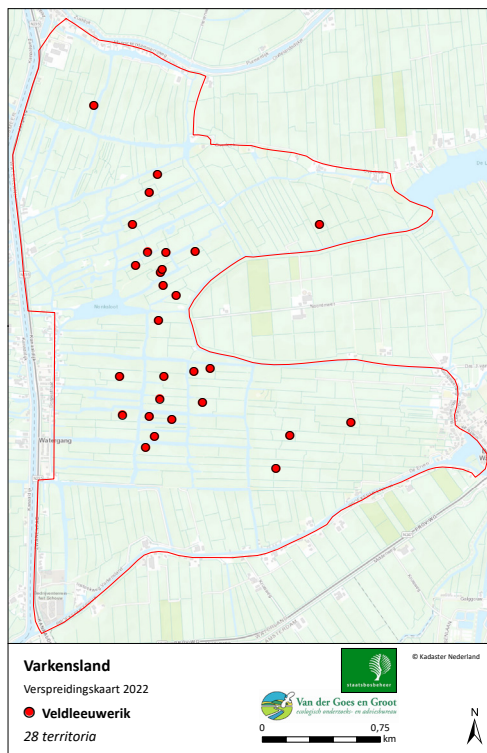
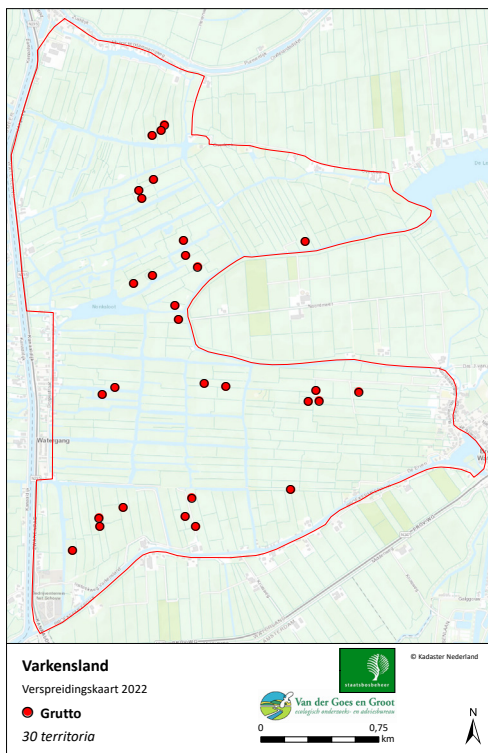
Een bezoekerscentrum en bootjesverhuur ontbreekt in Varkensland. Ook ligt het wat afgelegen en lijkt vanaf de randen behoorlijk onbereikbaar. Tussen Varkensland en het westelijker gelegen Ilperveld ligt het Noordhollandsch Kanaal en de provinciale weg naar Ilpendam en Purmerend. Oostelijk tegen deze weg aangeplakt ligt het langgerekte dorp Watergang. Vanaf de zuidpunt van Watergang ligt net ten noorden van de Broekmeer een doodlopende ontsluitingsweg naar enkele boerderijen. Het zicht op het noordelijke deel van Varkensland is matig, door de oostelijke lintbebouwing van Ilpendam. Dit deelgebied heet de Achtervennen en is grotendeels boerenland. Verder oostwaarts heb je wat beter zicht op Varkensland, met name op deelgebied Oude Venen, al is het vanwege boerderijen en broekbosjes ook hier behelpen. Westelijk van het dorp Broek in Waterland ligt

deelgebied Woudweeren, eerst een onderbemalen en intensief beheerd stuk grasland, daarachter pas het natuurgebied.

Te voet of per boot

Het makkelijkst kan je Varkensland te voet bezoeken. Er zijn enkele wandelpaden die zijn afgesloten in het broedseizoen van weidevogels, van 15 maart tot 15 juli. Zo loopt vanaf de zuidkant van Watergang een pad dwars door het gebied naar Broek in Waterland. Het laag gelegen poldertje de Noordmeer, even ten noordwesten van Broek, scheidt de Oude Vennen van de Woudweeren. De Noordmeer is met zijn relatief intensieve landbouw met hier en daar een maisveld voor vogelaars niet erg interessant. Minder bekend is dat het wandelpad over de dijk rond de Noordmeer een prima manier is om Varkensland te zien, alleen buiten het broedseizoen. Laarzen zijn wel aan te raden, vanwege de vaak natte en soms modderige graspaden. Een andere optie om met name de kern van Varkensland te bezoeken is per boot. Alleen op die manier kan je bij de wat moerassiger delen van het gebied komen. Als je zelf geen boot hebt is de enige optie het gebied per boot vanuit het bezoekerscentrum in het Ilperveld te bezoeken. Dat doet vrijwel niemand. Je moet de weg kennen en eerst 300 meter door het Noordhollands kanaal varen.

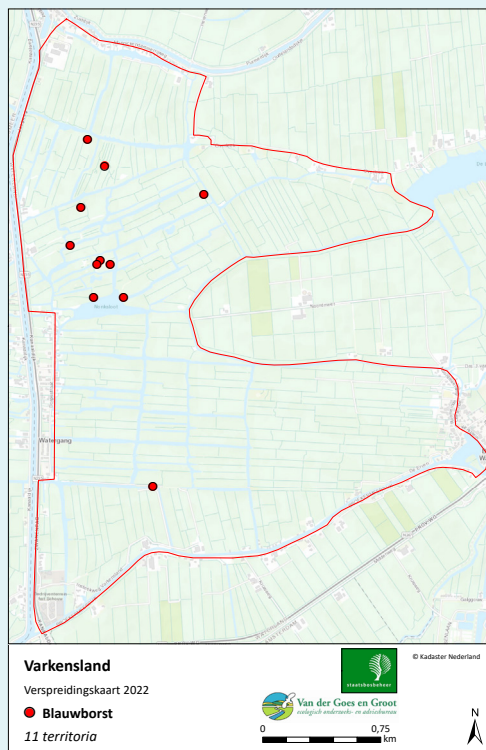
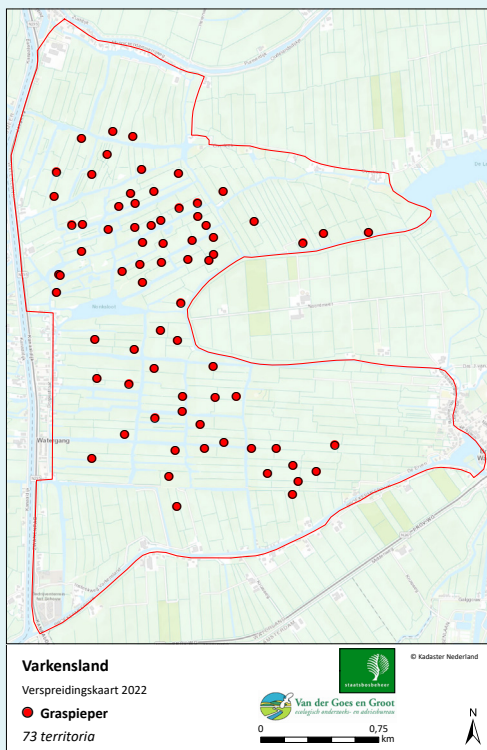
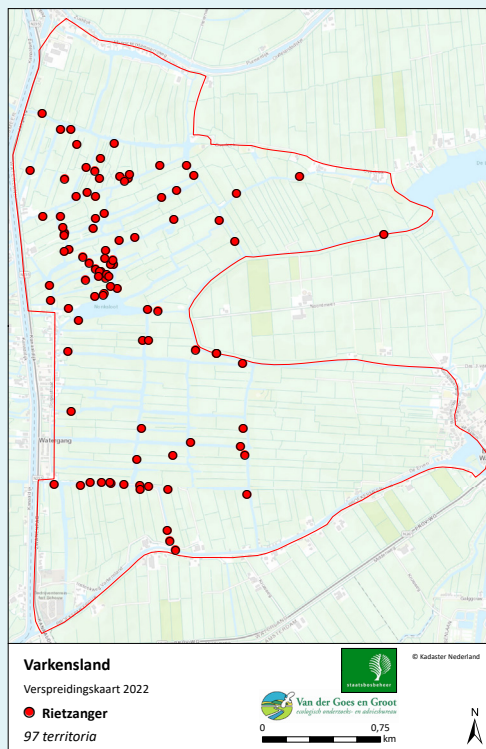
Dankzij een tiental inventarisaties van heel Varkensland de afgelopen decennia, in opdracht van de provincie Noord-Holland en Staatsbosbeheer, is de ontwikkeling van de broedvogelstand goed bekend. De laatste telling was in het voorjaar van 2022. Een mooie aanleiding om in De Gierwaluw eens wat aandacht aan dit onbekende Amsterdamse gebied te besteden.

De tellingen

Varkensland is de afgelopen veertig jaar zoals gezegd tienmaal integraal op broedvogels onderzocht, volgens de bekende BMP-methode. Meestal werden vijf bezoeken aan het 678 ha grote gebied afgelegd. Een enkele keer waren er ook nachtrondes, meestal alleen bezoeken in de ochtend. De precieze grenzen zijn te zien op bijgaande verspreidingskaart(en).

De eerste twee vlakdekkende inventarisaties werden uitgevoerd in het kader van de PNI (Provinciale Natuur Informatie), in de periode 1990-1992 en in 1999, in 1999 door Jan-Jaap Spaargaren. In 2005 is het gebied in opdracht van Staatsbosbeheer door Romke Kleefstra van Sovon geteld. De daarop volgende zeven inventarisaties zijn uitgevoerd door Frank van Groen, in de jaren 2006, 2008, 2010, 2012, 2015, 2018 en vorig jaar, in 2022, zowel in opdracht

van Staatsbosbeheer, onder meer in het kader van SNL (Subsidieregeling Natuur en Landschap), als in opdracht van de Provincie Noord-Holland in het kader van vlakdekkende tellingen van 23 soorten weidevogels (2006 en 2012). Dat was ook het geval in 2022. Op eigen initiatief zijn in 2022 ook de meeste andere soorten mee gekarteerd. Algemene soorten als Wilde Eend, Meerkoet, Houtduif, Koolmees en Winterkoning werden meestal niet geteld. De resultaten van de tien inventarisaties zijn weergegeven in de tabel op pagina 34-35. Daarbij is aangegeven of een soort niet geteld is (ng) of dat geen enkele territorium kon worden vastgesteld (0).

In het totaal zijn in de loop der jaren 92 soorten broedvogels vastgesteld

Alleen in 2008 en 2010 werd Varkensland op alle soorten broedvogels geïnventariseerd, in 2006 en 2012 alleen op weidevogels. In 2022 werden de getelde soorten binnen de grenzen van het hele gebied geïnventariseerd (678 ha), net als bij de twee eerste PNI-inventarisaties. In de andere

jaren werd een wisselend aantal erven aan de randen van het gebied meestal niet meegenomen. Mede daardoor is het aantal territoria van een aantal bos- en struweelvogels en ervogels in 2022 relatief hoog. In 2015 en 2018 werden respectievelijk slechts 473 ha en 470 ha geïnventariseerd op broedvogels. Zo werden in die jaren de Achtervennen in het noorden van Varkensland niet geteld, net als enkele percelen aan de west-, zuid- en zuidwestrand en een onderbemalen gebied direct ten westen van Broek in Waterland. Al deze percelen kennen over het algemeen lage dichtheden aan weidevogels.

Resultaten

In het totaal zijn in de loop der jaren 92 soorten broedvogels vastgesteld, inclusief Soepgans en Soepeend. In 2010 en 2012, toen alle soorten geteld werden, ging het om zo'n zeventig verschillende soorten broedvogels. Dat is best een redelijk aantal, dankzij de gevarieerdheid van het gebied. Naar zijn aard is Varkensland vooral van belang voor weidevogels, watervogels en moerasvogels, maar in de bosjes en op de erven is ook plaats voor een aantal bos- en struweelvogels en vogels van erven en bebouwing. In de jaren negentig waren nog kolonievogels als Kokmeeuw en Visdief aanwezig. Die zijn helaas verdwenen, op een enkel paartje Visdief na wellicht. Begin jaren negentig was er nog een territorium van Zwarte Stern. Tegenwoordig komt dit bijzondere moerassterntje nergens meer boven het Noordzeekanaal voor als broedvogel.

Watervogels

Deze groep doet het goed in Varkensland, met name vanwege de toename van ganzen sinds de eeuwwisseling. Recent zijn met name de Canadese Ganzen weer afgenomen. De Nijlgans bereikte in 2020 een recordstand. Bergeend, Krakeend en Slobeend doen het nog steeds goed, terwijl de Kuifeend recent is afgenomen.

In Varkensland is het aantal territoria van weidevogels sinds begin jaren negentig met een factor drie afgenomen.

Weidevogels

Deze groep is in alle jaren geteld, zodat we het aantal vastgestelde soorten en het aantal territoria goed kunnen vergelijken. Het aantal soorten is wat teruggelopen. Zo is de

Kemphaan alleen begin jaren negentig nog vastgesteld als broedvogel, daarna verdwenen. Na 2005 hield ook de Watersnip het voor gezien. Het aantal territoria van weidevogels is sinds begin jaren negentig met een factor drie afgenomen. Zo slonk de gruttostand van 200 territoria begin jaren negentig tot slechts 30 in 2022. Ook Scholekster, Kievit en Tureluur bereikten in 2022 hun laagste stand sinds 1990. De Veldleeuwerik neemt iets af, maar lijkt zich vooralsnog te handhaven. Dat is bijzonder, want in de wijde omgeving broeden niet zoveel Veldleeuweriken als in Varkensland. Positieve uitzondering is de Graspieper. Dit kleine bruine vogeltje bereikte in 2022 met 73 territoria een recordstand. De Gele Kwikstaart komt met slechts enkele territoria voor. De steltlopers Kluut en Kleine Plevier zijn pioniervogels die geregeld van plasdrasjes in het gebied gebruik maken.

Moerasvogels

Omdat Varkensland deel uitmaakt van een Natura 2000-gebied dat mede voor moerasvogels als Roerdomp, Snor en Rietzanger is aangewezen, is dit een beleidsrelevante groep. Alle drie de soorten hebben de wind tegenwoordig in de rug. Voor Snor en Rietzanger komt dat vooral door nattere omstandigheden in het overwinteringsgebied in Afrika. Voldoende geschikt broedhabitat is natuurlijk ook van belang. Beide soorten bereikten in 2022 een recordstand, net als de Blauwborst. Dat het aantal territoria nog hoger had kunnen zijn geeft de meer stabiele stand van Kleine Karekiet en Rietgors aan. Wanneer meer overjarig riet blijft staan zouden Snor en Rietzanger nog verder kunnen toenemen. Ook de Bruine Kiekendief kan dan met meer territoria vertegenwoordigd zijn.

FOTO: FRANK VAN GROEN

Zingende **Snor** in een pitrusveld

Vreemd is het ontbreken van territoria van Koekoek de laatste jaren. In de jaren negentig waren er nog vijf territoria en je zou zeggen, potentiële waardvogels genoeg. Het Baardmannetje is waarschijnlijk onderteld. Met een streng interpretatiecriterium en maar weinig bezoeken voldoen de verzamelde waarnemingen van deze fraaie rietvogel dikwijls niet aan de regels voor het vaststellen van een geldig territorium. Erg bijzonder was de aanwezigheid van een territorium van Kleinst Waterhoen in 2008. De vogel zat destijds in een met waterbies begroeid plasdrasperceel. Het instellen van dergelijke plasdraspercelen op een aantal plekken kan het Kleinst Waterhoen - maar ook een soort als Porseleinhoen - verliezen Varkensland als broedgebied uit te kiezen.

Vogels van erven, struwelen en bos

Deze groep leeft meer aan de randen van het gebied, op erven en in kleine moerasbosjes gedomineerd door berken. Veel soorten werden niet in alle jaren geteld, en vaak niet in het hele gebied. Daarom moeten de resultaten van de tellingen met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. Ook roofvogels vallen onder deze groep. De Buizerd is sinds begin jaren negentig duidelijk toegenomen en bereikte in 2022 met zeven territoria een recordstand. Sinds 2005 weet ook de Havik elk jaar wel ergens een plekje te vinden. Holenduif, Zwartkop, Boomkruiper, Vink en Putter lijken toegenomen, maar dat kan deels te maken hebben met het meenemen van meer erven in 2022, al sluit de toename goed aan bij de positieve landelijke trend van deze soorten. Ook meer van struweelzones afhankelijkke soorten als Fazant en Bosrietzanger zijn toegenomen.

Bijzondere waarnemingen in 2022

De inventarisatie van 2022 leverde een aantal bijzondere waarnemingen op. Op 26 april zat midden in het gebied een Kraanvogel, wel met een manke vleugel. Waarschijnlijk was de vogel gewond na een aanvaring met de hoogspanningslijn. Dit dwars door het gebied lopende obstakel levert vaker slachtoffers op. Zo verongelukte destijds een in het Ilperveld

FOTO: FRANK VAN GROEN

Varkensland bestaat vooral uit vochtige weilanden, rietkragen en sloten

gezonderde Roerdomp na een aanvaring met de hoogspanningslijn in mistige omstandigheden. Op 12 mei 2022 vloog een luid roepende Bijeneter tijdens de telling in noordoostelijke richting over het gebied. Intrigerend vond ik de aanwezigheid van een Visarend op 11 juni. De vogel was de hele dag aanwezig, rustte geregeld op de karakteristieke molentjes en foera-geerde boven de brede watergangen. Zou deze magnifieke roofvogel ooit in de Amsterdamse regio gaan broeden?

BMP-plots en andere broedvogels

Na een oproep van Sovon tot het tellen van broedvogels in Varkensland worden er sinds 2008 jaarlijks twee BMP-plots geteld. Deze gebiedjes worden veel vaker dan vijf maal bezocht, soms wel twintig keer in een seizoen en met de hand geclusterd, dus zijn de resultaten niet helemaal te vergelijken met de vlakdekkende tellingen. René Vos telt centraal zuidelijk een plot dat voornamelijk weiland en sloten omvat. Nico Dekker telt iets noordelijker een BMP-plot dat vooral uit moeras bestaat. In dit laatste gebied zijn aanvullend ook enkele andere soorten vastgesteld, met name een territorium van Bontbekplevier in 2019 en heel bijzonder een territorium van Purperreiger en Velduil in 2020. In 2019 en 2020 was een nestpaal bij Watergang door een paartje Ooievaars bezet, zonder broedsucces, overigens net buiten de telgrenzen. Na het plaatsen van een camera aan de rand van het nest keerden de vogels in 2021 niet terug.

Kansen voor beheer

Na een mislukt experiment met een Staatsbosbeheerboerderij in de vorige eeuw voeren lokale boeren een groot deel van het beheer uit. Dat bestaat voor het grootste deel uit relatief extensieve beweiding met mestvee en schapen. Hier en

NATURA2000-GEBIED

Nederland en andere EU-landen hebben in overleg met de Europese Commissie speciale **beschermingszones** aangewezen, de zogenaamde Natura 2000-gebieden. Alle voormalige Vogelrichtlijngebieden zijn Natura 2000-gebieden geworden, net als de Habitatrichtlijngebieden. Een flink aantal gebieden is zowel voor vogels als voor habitattypen aangewezen. Varkensland is deel van één van de 162 Natura 2000-gebieden die Nederland rijk is. Deze gebieden kennen een strikt **beschermingskader** dat in Nederland is verankerd in de Wet natuurbescherming uit 2017.

Elk project in of bij een Natura 2000-gebied dat mogelijk een negatief effect kan hebben op de natuurwaarden waar het gebied voor is aanwezig dient getoetst te worden. Als uit deze toetsing blijkt dat een plan (mogelijk) significante negatieve gevolgen heeft, vindt de vergunningaanvraag plaats via een 'passende beoordeling'. Daarbij moeten ook cumulatieve effecten zijn meegenomen. Alleen als uit de passende beoordeling met zekerheid blijkt dat geen significante gevolgen zullen optreden, of als het gaat om activiteiten met een groot openbaar belang en waarvoor geen alternatieven zijn, wordt vergunning verleend. Als uit de toetsing blijkt dat een activiteit negatieve gevolgen kan hebben die niet significant zijn, beoordeelt het bevoegd gezag of deze negatieve gevolgen aanvaardbaar zijn.

Ook projecten buiten het Natura 2000-netwerk met mogelijk negatieve gevolgen binnen het netwerk moeten getoetst worden. Een bijzondere vorm van externe werking is de (extra) uitstoot van stikstof door een project die kan neerslaan binnen Natura 2000-gebieden en daar voor schade kan zorgen.

FOTO: THOMAS KRUIDER

In 2022 zijn in Varkensland 3 territoria van **Gele Kwikstaart** geteld

daar worden percelen ook als hooiland beheerd. Het vee verschijnt in de loop van mei in het gebied. Niet ideaal, dan zijn nog niet alle nesten van weidevogels uitgekomen. Soms werden daarom nest**beschermers** boven gevonden nesten geplaatst. De percelen direct ten westen van Broek in Waterland zijn sterk onderbemalen en worden al in mei gemaaid. Hier zitten vrijwel geen weidevogels. Enkele veenmosrietlandjes, waar het Natura 2000-gebied mede voor is aangewezen, werden middels sloten geïsoleerd van bemest boerenland. In enkele gevallen gebeurde dit helaas wel ten koste van het oppervlak van deze bijzondere terreintjes, en niet ten koste van bemest grasland wat ook had gekund. Rietlanden worden soms in de winter wel gemaaid, soms niet, of in mindere mate. Dat maakt nogal wat uit voor het aantal rietvogels dat hier gebruik van kan maken.

In 2016 of 2017 zijn twee bosjes langs de Drievaart gekapt, met het idee predatoren van weidevogels op afstand te houden. Deze noord-zuid lopende brede watergang scheidt de Woudweeren van de rest van Varkensland. Voor de Buizerd maakt dat niet uit. Die broedt gewoon op oude kraaiennesten in de hoogspanningsmasten. De afgelopen jaren is aan de zuidzijde van Watergang een nieuw woonwijkje verschenen. Na de toename van ganzen worden deze vogels nu sterk vervolgd. De nesten van Grauwe Ganzen worden in het cen-

trale deel van Varkensland verstoord. Soepganzen en ook Grote- en Kleine Canadese Ganzen zijn de laatste jaren in aantal sterk afgenomen, waarschijnlijk door gericht afschot.

Boerenbelang versus natuurbelang

Net als in veel natuurgebieden die door boeren worden beheerd worden boerenbelangen tegen natuurbelangen afgewogen. Geld speelt daarin een grote rol. Vaak worden daarom gewenste natuurdoelen niet bereikt. De boeren klagen, want altijd maar weer worden ze in hun ogen beperkt in hun vrijheid, om als ondernemers een gebied winstgevend te beheren. Idealiter wordt een natuurgebied maar matig of vrijwel niet bemest, met mest met een hoge component organisch materiaal, en niet in de buurt van sloten.

Volgens Europese regels, waar ook Nederland mee heeft ingestemd, mag er vanaf 1 maart 2023 niet meer bemest worden in een bufferstrook van drie meter langs sloten. Ook mag daar geen gebruik meer worden gemaakt van landbouwgif. In ecologisch gevoelige waterlopen geldt zelfs een bufferzone van vijf meter. Ik ben benieuwd of lokale Nederlandse overheden streng gaan toezien op het handhaven van deze norm.

Daarnaast heeft hooilandbeheer de voorkeur. Maaimachines naar de eilanden krijgen en het maaisel afvoeren is echter duurder dan het inzetten van een paar koeien. Vanwege de hoge waterstand trappen koeien de vochtige percelen vaak open met stagnatie van regenwater en opslag van pitrus tot gevolg. De boeren willen het liefst hun mestvee zo snel mogelijk naar buiten, dat scheelt kosten voor voer, maar vormt een risico voor broedende weidevogels. Op sommige eilandpercelen is de veenbodem zo sterk ingeklonken dat ze zonder onderbemaling zouden veranderen in moeras. Vaak zitten op dergelijke veelal met Pitrus begroeide percelen nauwelijks nog weidevogels. Voor Kieviten is korte vegetatie belangrijk, en het Pitrus ontnemt de vogels zicht op hun omgeving. Omzetting naar moeras zou de vogelrijkdom hier enorm verhogen.

FOTO: ZEVEL CEBECI

Dertig jaar geleden broedden er nog **Kemphanen** in Varkensland

Kansen voor weide- en moerasvogels?

Met een uitgekiend beheer zou Varkensland nog belangrijker kunnen zijn voor doelsoorten als weidevogels en moerasvogels. Boeren zullen zich met hand en tand verzetten. Zij hebben graasland voor hun koeien nodig en moeten toch ergens hun overtollige mest kwijt. Mest afvoeren als afval kost geld, maar daar zal men toch aan moeten geloven nu de derogatie door Europa terecht is ingetrokken. Een drastische inkrimping van de veestapel en daarmee terugdringing van vervuiling met overmatige bemesting in het veenweidegebied zal de waterkwaliteit er positief beïnvloeden en kan de kansen doen keren voor de meer kritische weidevogels. Wie weet keert ook de extreem zeldzaam geworden Kemphaan dan nog eens terug.

Telresultaten Varkensland

ng=niet geteld, 0=nul territoria

90-92 1999 2005 2006 2008 2010 2012 2015 2018 2022

1	Fuut	12	6	11	ng	6	6	ng	5	ng	9
2	Roerdomp	2	0	2	ng	2	2	ng	0	1	3
3	Blauwe Reiger	3	0	0	ng	0	0	ng	0	0	1
4	Knobbelzwaan	2	6	5	11	10	7	5	3	4	4
5	Grauwe Gans	0	2	12	ng	38	95	ng	158	125	91
6	Soepgans	0	0	ng	ng	22	36	gn	35	4	2
7	Grote Canadese Gans	0	0	2	ng	2	6	ng	3	9	1
8	Kleine Canadese Gans	0	0	0	ng	4	7	ng	64	96	13
9	Brandgans	0	0	0	ng	1	0	ng	2	3	1
10	Nijlgans	0	2	4	ng	5	15	ng	17	19	20
11	Bergeend	5	8	15	16	19	26	20	27	19	23
12	Carolina-eend	0	0	0	ng	0	1	ng	0	0	0
13	Krakeend	16	29	36	63	73	76	110	94	90	103
14	Wintertaling	9	2	0	1	0	0	0	2	4	4
15	Wilde eend	ng	ng	ng	ng	234	278	ng	ng	ng	ng
16	Soepeend	ng	ng	ng	ng	ng	25	ng	ng	ng	ng
17	Zomertaling	4	1	1	3	2	0	0	1	2	0
18	Slobeend	26	14	19	25	21	14	19	21	22	21
19	Tafeleend	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0
20	Kuifeend	6	6	9	6	12	10	14	15	10	5
21	Bruine Kiekendief	1	1	1	ng	1	3	ng	1	1	1
22	Havik	0	0	1	ng	1	1	ng	1	0	1
23	Buizerd	1	3	6	ng	4	5	ng	3	4	7
24	Torenvalk	2	1	1	ng	2	3	ng	1	0	1
25	Fazant	ng	ng	ng	ng	14	15	ng	ng	ng	21
26	Waterral	1	0	5	ng	3	1	ng	0	ng	1
27	Porseleinhoen	1	0	2	ng	0	0	ng	ng	ng	ng
28	Kleinst Waterhoen	0	0	0	ng	1	0	0	0	0	0
29	Waterhoen	ng	ng	18	ng	35	25	ng	5	ng	14
30	Meerkoet	ng	ng	ng	ng	122	108	ng	67	ng	ng
31	Scholekster	95	33	50	44	39	44	39	41	27	15
32	Kluut	11	0	0	0	0	0	0	1	8	4
33	Kleine Plevier	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0
34	Kievit	181	233	111	148	172	126	100	91	49	45
35	Kemphaan	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0
36	Watersnip	4	3	4	0	0	0	0	0	0	0
37	Grutto	200	171	93	109	105	99	93	63	60	30
38	Wulp	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0
39	Tureluur	49	51	43	36	43	51	49	39	39	31
40	Kokmeeuw	70	73	0	0	0	0	0	0	0	0
41	Kleine Mantelmeeuw	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
42	Visdief	244	19	0	0	0	2	0	1	1	0
43	Zwarte Stern	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
44	Holenduif	1	2	0	ng	1	1	ng	ng	ng	8
45	Houtduif	ng	ng	ng	ng	13	11	ng	ng	ng	ng
46	Turkse Tortel	ng	ng	0	ng	3	4	ng	ng	ng	ng
47	Koekoek	5	5	4	ng	3	1	ng	0	ng	0

		90-92	1999	2005	2006	2008	2010	2012	2015	2018	2022
48	Ransuil	1	0	1	ng	1	2	ng	ng	ng	ng
49	Gierzwaluw	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	1
50	Grote Bonte Specht	0	1	1	ng	2	3	ng	2	ng	2
51	Veldleeuwerik	67	25	70	46	42	39	30	34	29	28
52	Boerenzwaluw	ng	ng	ng	ng	5	8	ng	ng	ng	7
53	Huiszwaluw	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	14
54	Graspieper	30	25	41	40	53	46	30	32	50	73
55	Gele Kwikstaart	4	5	1	1	1	2	0	3	3	3
56	Witte Kwikstaart	ng	ng	ng	ng	9	6	ng	9	ng	6
57	Winterkoning	ng	ng	ng	ng	36	21	ng	ng	ng	ng
58	Heggenmus	ng	ng	ng	ng	12	7	ng	0	ng	ng
59	Roodborst	ng	ng	ng	ng	0	1	ng	ng	ng	2
60	Blauwborst	0	0	9	ng	8	4	ng	7	ng	11
61	Merel	ng	ng	ng	ng	28	25	ng	ng	ng	ng
62	Zanglijster	0	0	0	ng	1	0	ng	0	ng	ng
63	Snor	1	1	2	ng	1	1	ng	1	ng	7
64	Rietzanger	44	50	81	ng	74	85	ng	34	ng	97
65	Bosrietzanger	0	4	11	ng	7	3	ng	3	ng	15
66	Kleine Karekiet	104	57	116	ng	122	124	ng	37	ng	52
67	Spotvogel	1	9	3	ng	6	3	ng	0	ng	2
68	Braamsluiper	0	0	2	ng	0	0	ng	0	ng	2
69	Grasmus	0	1	13	ng	4	5	ng	2	ng	4
70	Tuinfluiter	4	7	ng	ng	14	18	ng	8	ng	12
71	Zwartkop	0	3	3	ng	5	4	ng	6	ng	13
72	Tijftjaf	2	7	ng	ng	5	11	ng	ng	ng	ng
73	Fitis	ng	ng	ng	ng	48	47	ng	ng	ng	ng
74	Vuurgoudhaan	0	0	0	ng	0	1	ng	0	0	0
75	Grauwe Vliegenvanger	0	0	0	ng	2	0	ng	3	ng	1
76	Baardman	0	1	1	ng	0	1	ng	0	ng	0
77	Staartmees	0	0	0	ng	1	1	ng	0	ng	0
78	Pimpelmees	ng	ng	0	ng	8	8	ng	ng	ng	ng
79	Koolmees	ng	ng	ng	ng	19	17	ng	ng	ng	ng
80	Boomkruiper	0	3	0	ng	0	1	ng	0	ng	6
81	Gaai	ng	ng	0	ng	1	2	ng	ng	ng	0
82	Ekster	ng	ng	1	ng	3	5	ng	ng	1	1
83	Kauw	ng	ng	ng	ng	0	2	ng	0	ng	ng
84	Zwarte Kraai	ng	ng	8	ng	12	10	ng	ng	3	13
85	Spreeuw	ng	ng	ng	ng	12	17	ng	ng	ng	ng
86	Huismus	ng	ng	ng	ng	19	15	ng	0	ng	ng
87	Ringmus	ng	ng	0	ng	2	5	ng	0	ng	0
88	Vink	ng	ng	ng	ng	17	19	ng	ng	ng	23
89	Groenling	ng	ng	2	ng	2	8	ng	3	ng	6
90	Putter	0	8	1	ng	7	8	ng	7	ng	11
91	Kneu	ng	ng	5	ng	2	0	ng	1	ng	4
92	Rietgors	24	31	62	ng	33	34	ng	20	ng	38
Aantal territoria		1242	910	895	549	1638	1723	509	973	683	934
Aantal soorten		39	40	48	14	70	71	11	44	27	56

Beschermen door niets doen

Als vogelliefhebber lees ik veel nieuwsbrieven en magazines van natuurorganisaties. Het gaat slecht met de natuur, die boodschap is mij niet ontgaan. De tips om de biodiversiteit te verbeteren kan ik intussen wel dromen: Bescherm het leefgebied. Laat de boel de boel. Maak rommelhoekjes in de tuin. Plant inheemse bloeiende bloemen en struiken. Maai het gras niet. (#maaimeiniet).

Als vogelaar leer je de 3 V's die vogels nodig hebben: Voedsel, Veiligheid en Voortplanting. Dat voedsel is er vanzelf, als je het leefgebied niet vernietigt en oude bomen laat staan. De schors van eik of wilg is een ecosysteem op zich. Het miegelt van de kevertjes, rupsen, allerlei kleine beestjes, het voedsel voor de insectenetters.

Boom is belangrijkste V

Een nestkast voor Kool- of Pimpelmees wordt vaak benut. Tenminste als er ook een boom staat. Dáár halen vader en moeder mees de rupsen voor de jongen vandaan. Die boom is dus veel belangrijker dan dat leuke kastje. Over rupsen gesproken... van vlinders houden de meeste mensen wel. Ook de fascinerende metamorfose van ei, rups en pop leer je als kleuter. Maar voor overleving hebben die (elke soort op zijn eigen manier) een plekje nodig waar ze rustig kunnen <hangen>. Een rommelhoekje, dus. Stop met bladblazen, vegen, schoffelen en opruimen. Dan kan die fladderende vlinder zich voortplanten.

Kopen voor een goed geweten

De hele stad hangt vol met nestkasten en insectenhôtels. We houden blijkbaar van iets kopen, zeker als het iets goeds is. Blijf dat vooral ook doen. Ontzettend leuk om te zien, als de metselbijen de boorgangen benutten. De meeste solitaire bijen broeden in de grond en met de metselbijen gaat het relatief goed. En die dennenappeltjes in zo'n insectenhôtel? Het ziet er leuk uit, maar heeft u daar wel eens een lieveheersbeestje in aan getroffen? Nee hè. Nu ik toch bezig ben, blijft je vlinderhétel leeg? Niet getreurd. Vlinders kruipen van nature toch liever op andere plekjes. In die inheemse struik.

Stop met vernieuwen

Ook de gemeente dóet graag iets. Vernieuwen en verbeteren. Binnenkort is het Erasmus-park aan de beurt. In de herinrichtingsplannen worden o.a. natuurpleinen aangelegd en een nestkast voor uilen geplaatst. Alleen broedt er geen uil daar. Maar het klinkt wel leuk, toch? Waarom doen we zo graag iets, terwijl we vooral iets zouden moeten laten?

Natuurplein, natuur weg

Alle parken krijgen steeds meer en steeds bredere fietspaden, wandel- en mountainbikepaden, hardlooppaden, honden-uitlaatstroken. En struinpaden of natuurpleinen, voor meer natuurbeleving. Dwars door het laatste ongerepte stukje. Ook de volkstuinten worden opengesteld voor publiek. Er is nauwelijks een rustige vierkante meter meer over.

Red de natuur, doe niets

Wat wél helpt: de natuur met rust laten. Sluit bestaande gebiedjes af voor mens en hond. Met een hek of omringd door water. We kijken wel van een afstandje wat daar leeft. Dát is pas natuurbeleving. En uiterst effectief voor het behoud van biodiversiteit.

De Vogelbescherming van het oude Rome

In deze serie bespreekt Milou Kerkhof, classica en beginnend vogelaar, de rol die vogels speelden in de klassieke oudheid. Elke keer staat een ander thema centraal, deze keer is dat vogelbescherming.

Vogels tussen feit en fictie

Het zal ons niet verbazen dat de Romeinen, die liefhebbers waren van bloedige gladiatorengevechten en voor wie slavernij de gewoonste zaak van de wereld was, niet deden aan welke vorm van dierenbescherming dan ook. En in een wereld waarin mensen als beesten worden behandeld, betekent dat voor de dieren meestal niet veel goeds...

Toch is er ons uit de vroege Romeinse geschiedenis een verhaal overgeleverd dat wel degelijk in verband kan worden gebracht met vogelbescherming. Met een klein voorbehoud: als we het hebben over de vroege Romeinse geschiedenis, gaat het vaak weliswaar om spannende verhalen, maar is van feitelijke geschiedenis niet altijd sprake. Onderstaand verhaal is ons overgeleverd door de Romeinse historicus Titus Livius, die het optekende rond het jaar 25 voor Christus, ruim 250 jaar na de gebeurtenissen die zouden hebben plaatsgevonden. Betrouwbaar is zijn verhaal dus zeker niet, maar tegelijkertijd is het te mooi om niet te vertellen.

De **heilige ganzen** van Juno speelden een rol in ceremonies rondom haar cultus

We gaan terug naar het jaar 387 voor Christus. Rome was op dat moment weliswaar al een macht om rekening mee te houden, maar ook slechts een van de vele op het Italische schiereiland, en zeker niet de grootste. Van een oppermachtig Romeins wereldrijk was dus nog lang geen sprake. Sterker nog: in 387 werd de stad Rome aangevallen door de Galliërs, een volk dat destijds het noorden bewoonde van wat wij nu Italië noemen.

Elke Romein wist wat het betekende als vijanden een stad binnenvielen: huizen werden in brand gestoken, kostbaarheden geroofd, tempels vernield, mannen gedood, vrouwen en kinderen als slaaf meegevoerd. Zo hadden ze dat zelf ook al regelmatig gedaan met hun eigen vijanden.

Velen waren dus, met het oog op de nadere dreiging van de oprukkende Galliërs, de stad al ontvlucht. Maar een deel van hen, voornamelijk priesters en een klein gezelschap weerbare mannen, had zich verschanst op het Capitool, een van de zeven heuvelen waarop de stad Rome gebouwd was. Het Capitool was de heuvel waarop zich de heiligste tempel van de stad bevond, gewijd aan de drie belangrijkste goden Jupiter, Juno en Minerva. Men hoopte de aanval daar te kunnen doorstaan, misschien wel met behulp van de goden, en tegelijkertijd de kostbare heiligdommen te kunnen beschermen. En dit is waar vogels het verhaal binnenkomen.

Want rondom de tempel van Juno, echtgenote én zus van oppergod Jupiter, scharrelde destijds een toom heilige tamme ganzen: vogels die gewijd waren aan de godin en een rol speelden in ceremonies rondom haar cultus.

Een nachtelijk avontuur

De bange vermoedens van de Romeinen kwamen uit: nadat de Galliërs Rome hadden bereikt, brandschatten ze de stad en begonnen ze de gebarricadeerde burcht van het Capitool te belegeren. Maar de muren waren steil en het was de Romeinen telkens nog gelukt om de aanvallen af te slaan. Daarom besloten de Galliërs om over te gaan tot een nachtelijke expeditie om de nog aanwezige Romeinen te overvallen met een verrassingsaanval. In opperste stilte beklommen de Gallische soldaten de burcht, waarbij, zo vermeldt Livius, zelfs de waakhonden en Romeinse wachters hen niet opmerkten. Maar waar de Galliërs niet op hadden gerekend, waren de ganzen van Juno! Zodra die waakzame dieren het onraad bespeurden, begonnen ze luid te gakken en te klapperen met hun vleugels,

De volkeren in Italië rond 400 v. Chr

'De ganzen begonnen luid te gakken en te klapperen met hun vleugels'

en alarmeerden ze zo de Romeinen. Wat volgt in het verhaal van Livius is een sterk staaltje heldendom van de Romeinen die de Galliërs stuk voor stuk van de burcht afkieperden en daarmee de aanval wisten af te slaan.

'Tijdens de belegering van het Capitool en de **extreme voedselschaarste** die daarmee gepaard ging werden de ganzen met geen vinger aangeraakt.'

Wie beschermt nou eigenlijk wie?

De titel van mijn tekstje is 'De vogelbescherming van het oude Rome'. En dat heeft in dit verhaal dus een andere betekenis dan men op het eerste gezicht zou denken: niet de bescherming van vogels, maar de bescherming *dóór* vogels. Toch speelt ook vogelbescherming in die eerste betekenis van het woord een rol in dit verhaal. Want de heilige ganzen, zo vertelt Livius, genoten door hun bijzondere status ook zelf een zekere bescherming: de Romeinen hadden de dieren tijdens de belegering van het Capitool en de extreme voedselschaarste die daarmee gepaard ging, met geen vinger aangeraakt. En toen uiteindelijk de Gallische dreiging was verdwenen en het leven in Rome weer kon worden opgepakt, werden tijdens de jaarlijkse herdenkingsceremonie van deze gebeurtenis de ganzen van Juno als bedankje nog eens extra lekker bijgevoerd.

De gebeten hond

Kunnen we de Romeinen om die reden dan misschien toch nog dierenvrienden noemen? Ik ben bang van niet. Want hoewel de ganzen tijdens de jaarlijkse herdenking in het zonnetje werden gezet, vond tegelijkertijd de *supplicia canum* plaats: het rituele offeren van honden. Nog jaren na de 'ganzennacht' werden jaarlijks levende honden gekruisigd en door de straten van Rome geparadeerd, ongelukkige en onschuldige dieren die moesten boeten voor hun soortgenoten die destijds niet waren aangeslagen op het geluid van de naderende Galliërs.

Dit marmeren reliëf uit de eerste of tweede eeuw na Chr. is gevonden in Ostia, de havenstad van Rome, en verbeeldt de ganzen van Juno voor haar tempel.

BMP-tellen in het Diemerpark

Al 35 jaar worden in het Amsterdamse Diemerpark vogels geteld. Maar waarom? Arjan Berben, die de afgelopen jaren meehelpt met tellen, licht het belang ervan toe en beschrijft waarom hij er zo enthousiast van wordt.

FOTO: LEEN PAUWELS

Vogels tellen: spannend en ontspannend

✈ **W**aarom houden zoveel vogelaars zich bezig met vogels tellen? Het antwoord is simpel, als je vogels wilt **beschermen**, begint dat met vogels tellen. Als je weet hoeveel vogels er van een bepaalde soort zijn, weet je ook of ze vooruit of achteruit gaan. Voor veel vogelliefhebbers is dat een belangrijke motivatie om menig uurtje in 'het veld' door te brengen met tellen: het is de eerste stap op weg naar vogels **beschermen**. Na de constatering of een vogelsoort toe- of afneemt, is uiteraard nog meer onderzoek nodig naar hoe de vogels leven én overleven.

Er is nog een belangrijke reden om te tellen: je bent buiten aan het werk en krijgt gratis natuurgeluk in de schoot geworpen! Voor mij begon het een jaar of acht geleden nadat ik samen met een aantal andere vogelliefhebbers werd gerekruteerd door Frank van Groen om de broedvogels te helpen tellen. In het Diemerpark had ik daar wel oren naar. Zo kon ik iets terug doen voor het park waar ik al zoveel uurtjes had doorgebracht en zelf vogels had ontdekt waarvan ik het bestaan – op dat moment – niet kende.

Warrig gecooïerde vogel

Zo herinner ik me als de dag van gisteren dat ik met een gloednieuwe kijker van Vogel**be-****scherming** 'up close & personal' een warrig gecooïerde vogel met priemende blik ontwaarde, die later met behulp van de ANWB Vogelgids een Grasmus bleek te zijn.

Samen met de andere nieuwelingen kreeg ik vervolgens van de ervaren Diemerparktellers Rob Baars en Edial Dekker een stoomcursus vogels tellen volgens de gestandaardiseerde methode van Sovon Vogelonderzoek Nederland zoals gehanteerd bij BMP-tellingen (Broedvogel Monitoring Project). Je telt eigenlijk niet de vogels, maar vogelterritoria (zo weet je of ze er vermoedelijk broeden zonder alle nesten te hoeven vinden). Of een vogel ergens een territorium heeft, kan je opmaken uit verschillende soorten gedrag. Zie je een vogel met een takje naar een nest vliegen, dan noteer je een relatief hoge 'broedcode', hoor je een mannetje zingen, dan is dat veelbetekenend territoriaal gedrag, maar krijgt-ie een relatief lage broedcode. Je voert het in op een app van Sovon.

Kind kan de was doen. Nou ja, dat ook weer niet helemaal. Je moet wel vogels met enige snelheid op gehoor kunnen determineren. En dat is soms best lastig. Een Spotvogel en een Bosrietzanger uit elkaar houden, vind ik bijvoorbeeld ingewikkeld. Gelukkig zijn we met een groepje waarbij we elkaar helpen met probleemgevallen. Sommige soorten maken het je ook lastig: de Koekoek die met enig misbaar heen en weer vliegt door het park, wil je niet dubbel tellen.

Je bent al met al geconcentreerd aan het werk om al die territoria in kaart te brengen. Zeker in de maand mei als ze allemaal door elkaar zingen, is dat geen sinecure. Maar je leert redelijk vlot de individuele stemmen te discrimineren in de 'wall of sound' die het aanvankelijk lijkt.

En dan is het óók heerlijk ontspannend: die focus op een duidelijke welomschreven taak, tijdens het – voor mij – mooiste moment van de dag, rond zonsopgang, want dan zingen de (meeste) vogels. Behalve door het mooie licht en de dito luchten is het dan ook nog heerlijk stil; met uitzondering van de vogels. We zien in alle vroegte ook bijna niemand op straat, op een doodenkele vroege atleet in training na, of een zwalkende 'nutteloze van de nacht'. Later in het voorjaar zijn er ook nog twee avondrondes voor soorten die zich dan juist goed laten horen. Wel lastig in het Diemerpark zijn de luidruchtige binnenvaartschepen op het Amsterdam-Rijnkanaal. Die verstoren de idylle nogal eens.

Putters op Kaardebollen

FOTO: ROB BAARS

Mythische zanger

De grootste bonus voor de Diemparktellers zijn uiteraard de vogels! Na een zachte winter is het vliegend juweel, de IJsvogel, vaak goed te zien, je hoort geregeld het verrukkelijke 'start-motortje' van de Blauwborst en we constateren jaar op jaar een prachtige hoeveelheid Nachtegalen. Voor die mythische zanger hoef je als Amsterdammer dus niet naar de duinen. En altijd is er weer de spanning of zeldzamere soorten toch weer een plekje in het park hebben gevonden, zoals de Snor of de Matkop.

Een Spotvogel en een Bosrietzanger uit elkaar houden, vind ik bijvoorbeeld ingewikkeld

van de Gierzwaluw van 2019 (nummer 57-3, gearchiveerd op natuurtijdschriften.nl) waarin een aantal trends staan beschreven door Jan-Fekke Ybema en Edial Dekker, zoals de afname van de rietvogels (door verdroging) in het park en de toename van de struweel- en bosvogelsoorten (door verruiging).

Wil je jouw vogelkennis ook inzetten voor die 'eerste stap naar **bescherming**'? Ga dan naar de website van Sovon. Daar vind je allerlei telprojecten waar je aan mee kan doen, ook als

FOTO: LEEN PAUWELS

De **Ransuil** staat op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels als 'kwetsbaar'.

Jaarlijks evalueren we ontwikkelingen en beoordelen we trends, zoals de onstuitbare opmars van de Cetti's Zangers, die nu meer territoria in het park hebben dan bijvoorbeeld Koolmezen. Wie meer over de telresultaten wil weten, kijkt maar eens in de derde editie

FOTO: ROB BAARS

In het voorjaar kun je Beffijsters zien in het Diempark

je nog niet veel ervaring hebt. Op sovon.nl vind je ook online oefenmateriaal. De telgroep van het Diemerpark bestaat in 2023 uit Rob Baars, Edial Dekker, Mieke Kranstauber, Leen Pauwels, Ewout Huibers, Piet van der Werf en Arjan Berben.

Planologische mispeer

Dé grote twistappel is de aanwezigheid van plastic kunstgrasvelden in het Diemerpark met daarbij parkeerplaatsen. Precies op de foerageerplek van de kneuen, een rode lijstsoort. En bakken met lichtvervuiling in de avonduren, soms tot heel laat in de nacht. Slecht voor bijvoorbeeld vleermuizen en uilen. Beetje bij beetje is er met soms dubieuze argumenten steeds meer natuurlijke ruimte van het park opgeofferd, 'omdat de jeugd ook moeten kunnen sporten'. En dat is natuurlijk ook zo. Maar mag je een planologische mispeer van de gemeente – voorwaar op IJburg waren betere plekken geweest voor plastic sportvelden! – afwentelen op een natuurpark.

De tijd werkt in het voordeel van het Diemerpark, denken Leen en Kees. Nu de bebouwing van het Strandeiland en het Centrumeiland op IJburg steeds dichterbij komt, is er geen enkele reden meer om de plastic sportvelden in het Diemerpark uit te breiden. De sportclubs kunnen een betere locatie aangeboden krijgen op de nieuwe eilanden.

NATUURBESCHERMING IN HET DIEMERPARK

Het Diemerpark is een van de meest biodiverse plekken van Amsterdam. Alleen al de aanwezigheid van zoveel (ook bedreigde) broedvogelsoorten maken het tot een bijzondere plek, zo bewijzen de vogeltellingen sinds 1988! Iets om ontzettend trots op te zijn als Amsterdam. Zou je zeggen. Helaas lukt het de gemeente Amsterdam onvoldoende om de geweldige natuur van het park goed te bewaken.

Het is zeker niet alleen treurnis. Stadsecologen en beheerders zijn vaak van goede wil en overleggen dan over hoe de natuurkwaliteit van het park te behouden met de Vrienden van het Diemerpark, een vereniging die mede namens Vogelwerkgroep Amsterdam aan de Beheercommissie deelneemt. Maar Leen Pauwels en Kees Lakerveld van de Vrienden van het Diemerpark zien daarnaast dat de gemeente helaas te vaak het natuurbelang van het park minder waardeert

ten opzichte van de andere belangen en niet zelden ook het eigen groenbeleid met voeten treedt.

Dat blijkt bijvoorbeeld uit de chaos die is gecreëerd rondom waar je je hond los mag laten lopen. Dat is anno 2023 weinig mensen nog precies duidelijk. Ze lopen als gevolg daarvan nu bijna overal los. Te meer omdat handhaving bijna volledig ontbreekt. Behalve de vaak jagende honden (arme grondbroeders, arme konijnen), krijgen we binnenkort ook nog meer zwemmende honden, omdat er zwemplekken zijn gepland. Riet- en watervogels moeten vrezen voor hun plek. Ook in de planning: een nieuw fietspad dwars door het park van Rieteiland-Oost naar de Diemerzeedijk, waardoor veel vogels van hun broedplek worden beroofd. De Vrienden van het Diemerpark hebben een ander tracé voorgesteld dat minder vernietigend werkt.

FOTO: LEEN PAUWELS

In de rietvelden huizen onder andere Bosrietzanger en Roerdomp

Bij veel van de acties tegen de gemeente leggen de vogeltellingen gewicht in de schaal, meldt ook medeteller Rob Baars. “Zo kunnen we steeds aan de bel trekken als er weer eens een ondoordacht plan komt, zoals recreatiesteigers in de oever van het Randmeer. Niet doen, kunnen we dan zeggen, want daar broeden Blauwborsten en andere rietvogels. Of dat het nieuw bedachte hondenloosloopgebied gelukkig op de minst kwetsbare plek werd gepland, weg van de torenvalk kast en weg bij de foerageergebieden van Tapuiten en Beflijsters, die als trekvogels een vaste stop in het park hebben.”

FOTO: ROB BAARS

Meehelpen?

Wil je ook dat er beter met de natuur van het Diemerpark wordt omgesprongen? Word dan lid van de Vrienden van het Diemerpark, via vrienden-vanhetdiemerpark.nl. Meer weten over het park en de ‘gemeentelijke dwalingen’ luister naar de podcast ‘Een zee van plastic in het Diemerpark’ via vogelbescherming.nl

Blauwborst broedvogel van het Diemerpark

Waarnemingen januari-maart 2023

Los van een dode Drieteenmeeuw, een dit kwartaal nog levende Alpengierzwaluw en een paar niet zo fitte Zeekoeten, niet een heel spannend kwartaal maar wel met winterse soorten als IJseend, Roodkeelduiker en Grote Burgemeester.

Vriendelijk verzoek

Zorg dat je je waarnemingen van het volgende kwartaal tijdig hebt opgevoerd op waarneming.nl. Voeg bij interessante waarnemingen zoveel mogelijk informatie toe in de daarvoor bedoelde schermvelden, zoals aantal, geslacht, kleed, gedrag en telmethode; een kleine moeite maar een waardevolle aanvulling. Lever bij (regionale) zeldzaamheden een foto, film- of een geluidsfragment of een duidelijke beschrijving van de kenmerken.

FOTO: JOEP HELDOORN, FRANEKER

In maart duiken uitzonderlijk veel **Alpengierzwaluwen** op in Noordwest-Europa, voornamelijk in Ierland en Groot-Britannië

Watervogels

Op 19/3 worden 2 **Rotganzen** gemeld op Marken (Jörg Hamann). Spectaculair lijkt de ontdekking van een **Witbuikrotgans** aan de Durgerdammerdijk bij Het Blauwe Hoofd op 18/3, maar helaas heeft de vogel een kwekersring om de rechter poot (1^e wrn. DvdH). Wilde vogels zijn slechts tweemaal gezien in de regio, in resp. maart en december 1996. De eerste **Roodhalsgans** van dit jaar foerageert op 22/1 aan de Bloemendalergouw (EdB, RivD). Op 2/2 is er 1 te zien aan de Poppendamergouw (1^e wrn. Niels Aagaard). Op 26/2 vliegt er 1 naar noord over IJburg (LIJ, EH); anderhalf uur later wordt waarschijnlijk dezelfde vogel, een 2kj, foeragerend gezien in Polder IJdoorn (LIJ, LH). Ook op 27/2 is de vogel nog aanwezig (WP).

Net als vorig jaar, foerageert een groep **Kleine Rietganzen** in Polder de Rondehoep (1e wrn. René Reekers). Het maximale aantal is 9 in de periode 3-15/1. Vorig jaar waren het er meer: 41. Hoge aantallen van deze soort: op 2/2 70 over De Aker (RR) en op 4/2 ca. 100 over de Watergraafsmeer (VvB). Hoogste aantal van **Toendrarietgans** is een geschat aantal van 740 vogels foeragerend langs de Vijfhuizerweg bij Schiphol op 6/1 (LIJ). De meeste waarnemingen van **Kleine Zwaan** komen vanuit de Kinselbaai in de periode 1/1-15/1 (1^e wrn. EV); hier pleisteren maximaal 11 vogels op 5/1 (MF). Het hoogste aantal in de regio is 33, in de Middelpolder; "laag overvliegend en roepend" (AG).

FOTO: JOEP HELDOORN

Een wel heel tamme vrouw **Witoogeend** bij IJburg

Wilde Zwanen worden gezien in de Aetsveldsche Polder in de periode 18/1-18/3 (1e wrn. EdB), maximaal 7 op 28/2 (Steven Wytema).

Op 16/2 zwemmen 2 vrouwtjes **Ijseend** bij Pampus (Sibrand Rinzema). Op 16/3 worden ze hier wederom gefotografeerd door dezelfde persoon. Op 5-7/1 zijn er maximaal 3 **Grote Zee-eenden** te zien op het IJmeer in de buurt van de Kruithoorn, 2 man en 1 vrouw; “3 zwarte duikeenden met een witte vlek op de flank, helaas op flinke afstand” (1e wrn. Ellen Huisman).

Het hoogste aantal van **Krooneend** is slechts 47, op 17/3 op IJburg (Iks van Eijndhoven). Vorig jaar was dit 175 op de Gouwzee; een opvallend verschil. Een wel heel tamme vrouw **Witoogeend** zwemt dichtbij op IJburg in de periode 1/1-14/3 (vele waarnemers). Op 23 en 25/2 wordt waarschijnlijk dezelfde vogel gezien in het Diemerpark (WvdS, VvB). Op 5/1 is er een mannetje Witoogeend in de Haven Ballast (EdB). Hier wordt later een paartje gemeld op 20, 21 en 27/2. Op 19 en 20/1 wordt een mannetje gezien in de Kinselbaai (DvdH, SH). Hoogste aantal **Toppers** is 85 langs de Zeedijk in Waterland op 28/1 (Kerstin Monsanto).

De eerste **Zomertalingen**, man en vrouw, worden gezien op 18/3 in de Kinsel (LIJ). Opvallend genoeg slechts één waarneming vanaf het Landje van Geijssel: op 31/3 2 vogels (PR).

Hoge aantallen in de zaagbekfamilie: **Nonnetje** ca. 600 op de Gouwzee op 8/1 (DD), **Grote Zaagbek** max. 76 bij Kruithoorn op 26/2 (Guido Band), **Middelste Zaagbek** ca. 50 op IJburg op 12/1, 17/1 en 3/2 (Dick Bresser, EH).

Op 6/1 wordt een **Roodkeelduiker** in - uiteraard - winterkleed gezien op het IJmeer; “kwam aanvliegen vanaf het IJmeer en daardoor goed te determineren; opgewipte snavel, wit gezicht. Invallend ver weg voor rode boei links van vuurtoren Marken” (EdB).

In de omgeving van de Vijfhoek en Kruit-
hoorn zwemt in de periode 11-30/1 een
Kuifduiker (1e wrn. WP) en 25-28/1 een
Geoorde Fuut (1e wrn. DvdH). Op 29-31/3
bevindt zich een Kuifduiker op IJburg, in
prachtig zomerkleed (1e wrn. EH).

De eerste **Lepelaar** wordt al gezien op
1/1, in Polder IJdoorn (EV). Hoogste aan-
tal is 60 op het zgn. Natuureiland in het
IJmeer op 30/3 (FvG).

Roerdomp wordt o.a. gezien in het Die-
merpark, Botshol, Vijfhoek Haven Ballast,
Varkensland en Volgermeerpolder. **Kwak-
ken** - buiten Artis om - worden gedurende
het gehele kwartaal gezien in het Oos-
terpark (1e wrn. Edial Dekker); hoogste
aantal is 11 op 2 en 4/2 (LH, Harm Jan
Kiewiet). Een 2kj vogel wordt ook gezien
op verschillende data tussen 28/1 en 1/3
in de Middelpolder (AG) en op 9, 13 en 14/1 op De Nieuwe Oosterbegraafplaats (1e wrn.
WvdS).

De enige **Koereiger** van dit kwartaal zit in Polder Meerzicht in het Amsterdamse Bos
(Thijs Gras). Gedurende het gehele kwartaal worden max. 3 **Kleine Zilverreigers** gemeld
vanuit de Kinselbaai en omgeving. Tot en met 19/3 foerageren ze tevens op IJburg, ook
maximaal 3, mogelijk dezelfde vogels (vele waarnemers). Blijkbaar was de winter zacht
genoeg om in onze regio te overwinteren. Tot dit jaar waren er slechts twee handjes vol
met januari-waarnemingen.

Roofvogels & Uilen

Op 18/2 vliegt een **Rode Wouw** over het Landje van Geijssel (Stephane Mordac, F. Bos).
Ook 1 vogel op 2/3 over de Rietbroek (Ronald Sunnotel), 12/3 Diemerbos (Han Derks),
21/3 Buitenveldert (Sander Schagen) en op 31/3 Weespersluis (Frank Visbeen). Over
IJburg vliegen er 2 op 11/3 (EH). Dit is een prima periode voor deze soort; iets dat niet
gezegd kan worden van **Zwarte Wouw**, die meestal wat later doortrekt, in april. Vandaar
grote twijfels bij 2 meldingen op 16/3 Uilenstede (Lucas Wieringh) en 25/3 Broekerveer
(René Vos). Zeker hier geldt de oproep: probeer een foto te maken. Hoe slecht ook, vaak
kun je er toch wel iets mee.

Gedurende het gehele kwartaal veel meldingen van **Zeearend**, vooral uit Waterland en
de omgeving van de Vijfhoek; inmiddels te veel om hier op te noemen. Dit geldt ook
voor **Blauwe Kiekendief**; de meeste meldingen komen uit Waterland en een aantal
vanaf het Landje van Geijssel.

In de omgeving van Schiphol is er een vrouwtje **Smelleken** in de periode 16/1-31/3 (1e
wrn. RR). Op 4/3 jaagt er 1 op het Landje van Geijssel; "lange achtervolgingsvlucht om
de Watersnip te bemachtigen. In het veld viel op hoe klein de vogel was en dat de ach-
tervolgingsvlucht gepaard ging met glijvluchten waarbij de vleugels gesloten leken te

FOTO: HANS NIEKUS

De **Kuifduiker** die eind maart bij IJburg opdook

FOTO: MARIANNE SLOT

Velduil bij de Uitdammer Die

FOTO: DOROTHEE RABE

Zwartkopmeeuw met karakteristieke witte ondervleugel in de Middelpolder

Op 26/3, in De Nes in Waterland zowel het hoogste aantal van **Bontbekplevier**: 12, als van **Bonte Strandloper**: 104; “lastig tellen, vogels liepen verspreid en waren vliegerig” (PR). De enige 2 **Kanoeten** dit kwartaal zitten op de Kinseldam en wel op 28/2 (LH). Hoge aantallen van **Kemphaan**: 17/3 Landje van Geijssel ca. 100 (LH) en 29/3 Marken ca. 120 (AS).

Meeuwen & Sterns

Drie januari-waarnemingen van **Zwartkopmeeuw**: op 3/1 een adult winterkleed vogel op Het IJ (Willem van der Waal). Op 23/1 ook een adult winterkleed, opvliegend vanaf

zijn (...) ‘zwarte borst’ (...) grove lichte bandering bij de handpennen evenals het warmbruin op de armpennen” (SH). Op 17/3 vliegt een vrouwtje in noordoostelijke richting over de Vijfhoek (GvD).

In de periode 3-8/1 jaagt een **Velduil** langs de Poppendammerweeren (1e wrn. AS) en op 14/3 1 in de Bovenkerkerpolder (1e wrn. DR). Op 26/1 wordt een rustend exemplaar gefotografeerd bij de Uitdammer Die (Marianne Slot).

Steltlopers

De eerste **Kluut** van dit jaar verschijnt op 2/2 in de Bovenkerkerpolder (AJ). Een hoog aantal is aanwezig op 28/3 in Polder IJdoorn: 96 vogels (Frank Schuring). **Bokjes** worden o.a. gemeld in Westpoort (1e wrn. 14/1 David van der Meer) en in het Schinkelbos (1e wrn. 27/2 LH). De eerste waarneming van **Grutto** is op 13/1 op het Landje van Geijssel: 9 vogels (AS). Hoge aantallen zijn hier 1800 op 16/3 (Roely Bos) en 440 in de zuidpunt van de Bovenkerkerpolder op 8/3 (AJ). Op 17/3 zit er een Grutto in afwijkend kleed op Geijssel; “leucistisch. Bijna geheel wit, m.u.v. vleugelrand. Poten en oog donker. Snavel knalrood. In slaaphouding voor Scholekster aangezien. N.a.v. foto blijkt het om een Grutto te gaan” (1e wrn. AJ). De laatste waarneming hier is om 12:17. Exact een uur later wordt dezelfde vogel gezien in de Kinsel (Mark Baas e.a.).

De eerste **Zwarte Ruiter** van dit jaar foerageert in de zuidpunt van de Bovenkerkerpolder (EdB, RivD). De soort wordt verder veel gemeld op het Landje van Geijssel in de periode 12/2-31/3 (1e wrn. JLK). De eerste **Oeverloper** van het jaar wordt gezien in Westpoort op 3/3 (FvG).

de Ouderkerkerplas richting Holendrecht- en Bullewijkpolder, en op 27/1: “dèjà vu van 4 dagen geleden. Vogel vloog wederom - na een rondje - op naar zuid de A9 over. Daar nog gezocht maar niet gevonden” (EdB). Hoogste aantal deze periode is 8 op 23/3 aan de Broekergouw (René Beekvelt) én 8 op 26/3 in De Belmermeer (LIJ). Op 17/3 vliegt een adult zomerkleed **Dwergmeeuw** naar noord over de Vijfhoek (GvD). Langs de dijk naar Marken zijn er 2 vogels op 31/3 (Alwin Borhem). Een 2kj **Grote Burgemeester** pleistert in de periode 9/2-11/3 op de vuilstortplaats van Renewi aan de Kajuitweg in de Hemhavens (1e wrn. DvdH). De vogel wordt door vele vogelaars gezien, maar is op het platte dak niet altijd even makkelijk te vinden. Medewerkers van het bedrijf delen soms veiligheidshesjes uit en kijken graag mee: “zit er een Burgemeester of zo?”.

Langs de rand van De Poel in het Amsterdamse Bos wordt op 6/1 een dode adulte **Drieteenmeeuw** gevonden en gefotografeerd (Olav Martens).

Hoenders, Spechten & Varia

Rondom Schiphol worden op 28/1 max. 30 **Patrijzen** waargenomen op 3 verschillende locaties (Cor Wies).

Gezien vanaf de golfbaan langs de Buikslotermeerdijk, vliegen op 9/3 6 **Kraanvogels** in noordoostelijke richting (Erik Hölscher). Op 11/3 bij het Landje van Geijssell overvliegende vogel; “heel hoog en vrij snel uit zicht” (DR) en op 12/3 7 naar noord over het Diemerpark (“Doris”, echte naam bekend bij de auteur).

Op 1/3 wordt een **Zeekoet** gezien op Het IJ (André van Vliet). Het bedrijventerrein aan de Fosfaatweg-Noorderhoofd is niet toegankelijk, maar de vogels zijn ook te zien vanaf het Westenhoofd. Later blijken het er zeker 3 te zijn, 2 in zomer- en 1 in winterkleed (Tom Visbeek). Tenminste 1 vogel is ziek/gewond; “een totaal gewond dier. Ondersnavel lijkt weg of kapot. Een naar gezicht...” (RR).

De **Alpengierzwaluw** komt van nature voor in rotsige en bergachtige streken tussen de 400 en 1700m of hoger. Overwinteren doen ze in Afrika; het zijn lange-afstandstrekken. In de tweede week van maart komt het bericht dat er uitzonderlijk veel Alpengierzwaluwen (ca. 100) opduiken in Noordwest-Europa, met name in Ierland en Groot-Brittannië. Ze worden op meer dan 60 locaties gezien. Een heuse influx dus! Ook Nederland merkte hier iets van: 1 vogel vloog over de trektelpost bij Breskens op 18/3 (Pieter Dhaluin, Eric Martelijn, Jan Klomp). Een tweede vogel was op 20/3 kort ter plaatse in Almere-Centrum (1e wrn. Kevin Ed Harmsen) maar viel mogelijk ten prooi aan een Slechtvalk. Een derde vogel verbleef in de periode 21-24/3 in Franeker en liet zich mooi zien (1e wrn. Dirk Kooistra). Op 27/3 is er een melding in de Buitenhaven van Den Helder; “vloog langs de bus. Grote gierzwaluw

FOTO: DE TOEVLUCHT

Een **Alpengierzwaluw** gevonden in een plantenbak op het Hoofddorpplein

met witte buik” (Rob Bekebrede). In Amsterdam wordt op 31/3 wordt een nog levende Alpengierzwaluw gevonden in een plantenbak op het Hoofddorpplein en overgebracht naar Vogelopvang De Toevlucht (med. Robert Heemskerk op AVN). Wordt vervolgd in het volgende kwartaal!

De eerste **Kleine Bonte Specht** is een vrouwtje en wordt waargenomen op de Vijfhoek op 7/1 (LIJ). Op 11/3 wordt hier een mannetje gezien en gehoord (Martijn de Vries). Op 28/1 vliegt er 1 naar west in het Diemerbos (EdB, RivD). Op 23/2 wordt een mannetje gemeld in het Koenenbos (Joep Withagen).

De **Klapেকster** die sinds vorig jaar in met name de Waverhoek pleistert, wordt af en toe ook in de Kleine Wije en bij het Fort van Botshol gezien in de periode 6-28/1. Op 19/3 is er een melding uit Polder Nellestein (“duBois”).

Zangvogels

Van **Roek** geen meldingen van bezette nesten dit keer, wel “10 nestbouw” in het Buikslotermeerpark langs de A10 (Bob Woets). Zijn er minder kolonies of wordt er niet meer geteld?

De **Raaf** wordt vooral waargenomen in Waterland en rondom de Vijfhoek, verder te veel om op te noemen.

In de periode 1-14/3 zit er 1 **Zwarte Mees** in Landscreon (1e wrn. Gert Lagerweij). De **Matkop** zit met name op de Vijfhoek, in de periode 7/1-19/3 (1e wrn. LIJ), met max. 2 op 11/2 (JLK, AJ).

De eerste **Boomleeuwerik** van het jaar vliegt over De Derde Diem; “vloog op vanaf de berm toen ik langs fietste. Geluid was onmiskenbaar” (EH). De volgende is op 18/2 overvliegend naar oost in De Hoge Dijk (SH). Op 15/3 vliegt er 1 over het Landje van Geijssel in zuidwestelijke richting (SH) en op 17/3 op de Vijfhoek 2 naar oost (GvD). Op IJburg zijn er 2 **Strandleeuweriken** ter plaatse op 26/3 (AS).

De eerste 2 **Oeverzwaluwen** vliegen net als vorig jaar over de Vijfhoek, in noordwestelijke richting (GvD).

Witkopstaartmezen worden o.a. gezien in Slotervaart (1e wrn. Jan Jongejans) en net als vorig jaar op VTC Linnaeus & Frankendael in de periode 19-24/1 (1e wrn. FA).

Op 2/1 wordt de roep van een **Siberische Tjiftjaf** opgenomen op de Vijfhoek (Frank Verkaik). Op 6/1 wordt er 1 gefotografeerd langs de Zeedijk in Waterland (Jan Dreteler).

In de Watergraafsmeer wordt op 19/3 een nachtopname gemaakt waarvan het geluid erg lijkt op de roep van een **Bladkoning**; “op zijn minst opmerkelijk. 1x roepend (overvliegend of zeer kort ter plaatse). En ja, ik sliep vredig om 03:12 uur” (GvD).

Witkopstaartmees in Driemond

FOTO: JOEP HELDOORN

FOTO: ROY SLATERUS

Sneeuwgorzen bij Strandeiland, het uiterste puntje van IJburg

In maart worden **Grote Lijsters** gemeld; de eerste op 1/3 in het Schinkelbos (LH). Op 10/3 vliegen er 18 in noordoostelijke richting over Tuindorp-Oostzaan (DD) en op 17/3 in totaal 18 over de Vijfhoek (GvD).

De enige waarneming van **Tapuit** is een mannetje op het Landje van Geijssel op 30/3 (MF).

De eerste 2 **Gele Kwikstaarten** worden gezien langs de Zeedijk in Waterland op 26/3 (PR). Daarna nog enkele waarnemingen o.a. op Schiphol en in de Lutkemeerpolder. Vanaf 13/2 meerdere meldingen van **Rouwkwikstaart**, o.a. op IJburg en in Waterland. In deze periode veel meldingen van **Waterpieper** in de Lutkemeerpolder; maximaal 25 op 31/3 (RR). Een **Oeverpieper** wordt waargenomen op de Kruithoorn op 14/2; “paar keer mooi zichtbaar op pier, ook roepend gehoord” (Hans van Oosterhout).

Een **Grote Barmsijs** wordt gezien op VTC Linnaeus & Frankendael in de periode 27/1-11/2 (1e wrn. FA). Hier wordt ook een **Kleine Barmsijs** gemeld op 7/2 (Nittert van de Water). Op 11/2 wordt laatstgenoemde soort ook waargenomen in het Gaasperpark (EdB, RivD). Op 1/1 wordt het geluid van een overvliegende **Kruisbek** opgenomen in De Pijp (VvB). Het is de enige waarneming dit kwartaal.

Op het uiterste, niet toegankelijke puntje van IJburg worden op 16/1 en 20/2 resp. 8 en 7 **Sneeuwgorzen** gezien (Roy Slaterus).

AG	Axel Groenveld	EH	Ewout Huibers	MF	Michel Floris
AJ	Auke Jansen	EV	Els Velzing	PR	Pim Rijk
AS	Adrie Streefland	FA	Frans Alst	RivD	Ricardo van Dijk
AVN	Amsterdams VogelNet	FvG	Frank van Groen	RR	Rutger Rotscheid
DD	Daan Drukker	GvD	Guus van Duin	SH	Sander Hietkamp
DR	Dorothee Rabe	JLK	Jip Louwe Kooijmans	VvB	Valentijn van Benthem
DvdH	Daan van der Hoeven	LH	Leobard Hinfelaar	WP	William Price
EdB	Ellen de Bruin	IJl	Lodewijk IJlst	WvdS	Wim van der Schot

Wat vinden de buren?

Ook bij de ons omringende vogelwerkgroepen is bescherming een belangrijk thema. Uit hun verenigingsbladen selecteerde John van der Woude de meest opmerkelijke artikelen.

VWG Zuid-Kennemerland - Fitis jg. 59, 2023 nr. 1

Vogels en windturbines

Recent wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat veel meer vogels slachtoffer worden van windturbines dan steeds werd gedacht. Dat komt ook doordat de turbines steeds hoger worden en de windparken steeds groter. Vogels sterven door de aanvaring met de turbine of raken gewond door de luchtwervelingen. Daarnaast is er ook verlies van leefgebied en werken de windparken als barrière voor de trekvogels. Toch willen we graag een energietransitie. Het is dus zaak om de locatie van de windturbines en de windparken zo te kiezen dat er zo weinig mogelijk schade is voor de vogelstand. Sovon heeft daarvoor een aanzet gegeven met 'gevoeligheidskaarten' voor vogels en windturbines. Maar zonder aanvullend onderzoek ter plaatse hebben die kaarten maar een beperkte waarde. Dit laatste dreigt te gaan spelen in de Haarlemse regio, waar 'zoekgebieden' voor mogelijke windturbines zijn opgesteld: Haarlemmermeer-Zuid, het meest westelijke deel van het Westelijk Havengebied, en nog diverse locaties langs het Noordzeekanaal. Gaat het bij Havengebied en Noordzeekanaal (voorlopig!) om slechts

FOTO: EWOUT HUIBERS

Windturbines maken meer slachtoffers dan gedacht

enkele turbines, in de Haarlemmermeer-Zuid zou het om een heus windpark gaan. Hier is nader vogelonderzoek beslist nodig, maar nog niet voorzien. Het gaat hier ten zuiden van Nieuw-Vennep om één van de laatste open agrarische gebieden in de hele regio, waar de gemeente nota bene het aanleggen en beheren van bloemrijke akkerranden en van wintervoederakkers voor de vogels stimuleert. De vogelwerkgroep hoopt de kans te krijgen om duidelijk te maken dat een groot windturbinepark op deze locatie ongewenst is.

VWG Zuid-Kennemerland

Natuurinclusief boeren bij Heemstede

Nederland kent een nieuw concept van natuurinclusief boeren, onder de naam Herenboeren. Een herenboerderij is een lokale coöperatie met zo'n 200 leden, die tevens de enige afnemers zijn van de producten. Het zijn gemengde bedrijven met veeteelt, akkerbouw en tuinbouw. De dagelijkse leiding berust bij boeren met ervaring in biologische landbouw. Duurzame voedselproductie met veel oog voor biodiversiteit is het doel. De pas gestarte Herenboerderij Heemstede ligt op een mooie locatie langs het Spaarne. Het was hoofdzakelijk grasland, maar een deel daarvan is omgezet naar akkers en tuinbouw, met zelfs een nieuwe boomgaard. Bovendien ligt er een smalle bosstrook langs, en vlakbij is Park Meermond, een recreatiegebied met natuurfunctie. Tussen de boerderij en dit park ligt ook nog een moeraszone. Al met al is het dus al een behoorlijk gevarieerd gebied. De vogelwerkgroep gaat dit gebied monitoren met broedvogelinventarisaties. In 2022 is al een eerste inventarisatie als nulmeting verricht. Groene specht bleek al aanwezig is het park, en deze zal vast zijn weg weten te vinden naar de nieuwe boomgaard van de herenboerderij. Ook zullen zangvogels als Fitis, Groenling en Zanglijster de tuinbouwstroken weten te vinden om te foerageren. De hoop is dat in dit hele complex dankzij het meer natuurinclusieve boeren een grote biodiversiteit zal ontstaan.

Vogelbeschermingswacht Zaanstreek - De Kieft jg. 47, 2023 nr. 1

Geen grote festivals meer in Het Twiske

De gemeente Landsmeer vindt dat het belang van de natuur in Het Twiske zwaarder weegt dan het culturele belang en de inkomsten van de grote festivals zoals Welcome to the Future. In maart 2022 nam de gemeenteraad van Landsmeer het voorstel aan om te stoppen met evenementen in het Landsmeerse deel van Het Twiske, nadat natuurorganisaties daar al jaren op hadden aangedrongen. Wel zal op last van de rechter het festival Lentekabinet nog door mogen gaan in het Oostzaanse deel van het gebied. Voor het recreatieschap Twiske-Waterland is het stoppen met de festivals in Landsmeer een financiële tegenvaller, maar die wordt al deels gecompenseerd door de flinke inkomsten uit het betaald parkeren door de bezoekers van deze natuurgebieden.

De Trilwacht groeit en bloeit

De Trilwacht is een groep Zaanse vrijwilligers die de veenreservaten (waaronder trilvenen) in stand houdt. De exotische Appelbes ruikt op in de veenmosrietlanden, en het verwijderen hiervan is secuur handwerk. Omdat deze struiken met hun lange wortels de bodem verdichten, worden allerlei typische soorten als Zonnedaauw en Welriekende nachtorchis verdrongen. Ook het afvoeren van rietmaaisel helpt planten als Zonnedaauw, die het moeten hebben van een voedselarme bodem. Daarnaast richt de Trilwacht broedhopen in voor Ringslangen. Deze veenmosrietlanden zijn uiteraard ook belangrijk voor de vogels, denk

aan Roerdomp en Watersnip. Het gaat, alle 'veentjes' bij elkaar opgeteld, om ongeveer 50 hectare. Het is een mooie vrijwilligersklus want je ziet snel resultaat van je werk.

VWG Het Gooi en omstreken - De Korhaan jg. 56, 2022 nr. 3

Op de bres voor roofvogels

Het Gooi kent door zijn grote variatie aan landschappen ook een gevarieerde roofvogelstand. Er is een behoorlijk actieve werkgroep Roofvogels, die steeds de nesten opspoort en de nestjongen van diverse soorten weegt en ringt. Zo wordt de roofvogelstand over de jaren heen gemonitord. Landelijk mag het dan goed gaan met Visarend, Zeearend en Slechtvalk, met de meeste roofvogelsoorten gaat het juist niet goed. Er is een geleidelijke achteruitgang te constateren, ook in het Gooi. Vermindering van het beschikbare voedsel voor de roofvogels is een belangrijke oorzaak. Zaadetende prooivogels nemen bijvoorbeeld in aantal af doordat er geen graankorrels meer op de akkers blijven liggen (en aan maïs hebben ze niks), en insectenetende prooivogels zijn sterk afgenomen door de gifstoffen in insecticiden. Daarnaast is het kappen van bomen nogal toegenomen de laatste jaren, en de boswachters weten vaak niet meer zo precies welke bomen ze beter kunnen laten staan voor de roofvogels. Een bedreiging van heel andere aard is de Boommarter, die nestjongen komt roven. Overigens is niet altijd duidelijk waardoor een roofvogelnest mislukt. Niettemin is het boeiend werk, elk jaar weer de roofvogelnesten vinden en de jongen ringen. Dat enthousiasme brengen de leden van de werkgroep ook over op kinderen op school, met speciale lessen over roofvogels en hun **bescherming**.

FOTO: ROBERT HEEMSKERK

Een bedreiging van heel andere aard is **de Boommarter**, die nestjongen komt roven

Ledenmutaties

Nieuwe leden

Mw. Y.A.F.M. Middelhoff, Amsterdam	Hr. E.B. Voerman, Amsterdam	Mw. W.M.H. Deckers, Amsterdam
Mw. Y. Verbeek, Amsterdam	Hr. E. Spratte, Amsterdam	Hr. D.C. Hibma, Landsmeer
I.M. van Brakel, Amsterdam	Mw. M.B. van Lier, Amsterdam	Mw. G. Hackenberg, Amsterdam
Mw. C.M. Hettinga, Amsterdam	Mw. B.E. Bazin, Amsterdam	L.E.D. Hajema, Amsterdam
Mw. V. Wiarda, Amsterdam	Mw. T.H.G. Brüggemann, Amsterdam	Hr. M.C. Breemer, Amsterdam
Hr. L.R. Karlsson, Amsterdam	Mw. J.S. Banen, Amsterdam	Hr. W.B. van Ede, Amsterdam
Hr. V. Zijlstra, Amsterdam	Hr. J. Banen, Amsterdam	
Hr. A. van der Goot, Amsterdam	Mw. D.J. de Jong, Amsterdam	
Mw. E. Lammers, Amsterdam	Hr. F.A. Furstner, Amsterdam	
Mw. H.A. Wolrich, Amsterdam	Mw. M.E. Franken, Amsterdam	
Mw. D. Bijltsjes, Amsterdam	Hr. R. Blanken, Amsterdam	
Mw. H. de Boer, Amsterdam	Mw. E. Kersbergen, Amsterdam	

Uitgeschreven

Hr. S. Streekstra, Amsterdam

Overleden

Hr. H. Minter, Amsterdam

Redactie Tycho Fokkema, tycho@easywriter.nl, Frank van Groen, fm.vangroen@kpnmail.nl

Eindredactie Marion de Groot

Vormgeving Robert Heemskerk, 036-8801403, robhee@online.nl

Voorzitter Marc Menon, 06-51595399, m.menon@online.nl

Secretaris Joke van der Boon, secretariaat@vogelsamsterdam.nl

Penningmeester Peter Kroon, penningmeester@vogelsamsterdam.nl

Algemene bestuursleden Teun van Dijk, 020-6141492, tr.vandijk@planet.nl, Luella van Turnhout, 06-55014000, luellavant@gmail.com, Piet van der Werf, info@pietvanderwerf.com

Commissie Bescherming Teun van Dijk, trvandijk@planet.nl

Commissie Veldwerk Kolonievogels & broedvogelinventarisaties: Frank van Groen, fm.vangroen@kpnmail.nl, MUS: ellen.de.bruin@hotmail.com

Roofvogels en uilen: Teun van Dijk, tr.vandijk@planet.nl

Coördinatie IJsvogels Jan Jongejans, jan.jongejans@tiscali.nl

Coördinatie Watervogel- & midwintertelling Zimbo Boudewijns, zimboboudewijns@fastmail.com

Waarnemingensecretaris Ellen de Bruin, ellen.de.bruin@hotmail.com

Excursies Mieke Kranstauber, miekekranstauber@hetnet.nl.

Lezingen Erik Klein Wolterink, e.kleinwolterink@planet.nl, 06-51109338

Website www.vogelsamsterdam.nl

Ledenadministratie Charlotte van Duijl, ledenadministratie@vogelsamsterdam.nl

Lidmaatschap Leden met digitale Gierzwaluw €17,50, Stadspas €15,-

Huisgenootleden €4,50. Met papieren Gierzwaluw €27,50, Stadspas €25,-

Betaling via NL 60 INGB 0005060400, t.n.v. Vogelwerkgroep Amsterdam te Amsterdam

Postadres Coronelstraat 36, 1063 ER Amsterdam

Kopij-deadlines van de Gierzwaluw: 20 januari, 20 april, 20 juli en 20 oktober.

Overname van artikelen: gaarne in overleg met de redactie

PAKHUIS DE ZWIJGER

BROEDPLAATS AMSTERDAM

IN GESPREK OVER VOGELVRIENDELIJKERE STAD

Een interactieve avond voor leden en niet-leden, met medewerking van:

- Tuinvogelconsulent Kea Verveld, Vogelbescherming Nederland
- Senior ecooloog Arnout-Jan Rossenaar, Staatsbosbeheer Noord-Holland
- Habitatexpert Jip Louwe Kooijmans, Sovon Vogelonderzoek
- Stadsecoloog Koen Wonders, Gemeente Amsterdam
- Ecologisch adviseur Frank van Groen, Goes en van der Groot

21 SEPTEMBER 20.00 UUR

Kom je ook? Meld je vandaag aan via [DEZWIJGER.NL](https://dezwijger.nl)

